

על הדרך

מחנה תשע"א

**בהוצאת מחלקת הדרכה
תנועת הנוער "אריאל"**

רח' הקבלן 41, ירושלים, 93874

טלפון: 02-6510822

פקס: 02-6510823

דוא"ל: ariel@tariel.org.il

הנחיה:

נאוה הרשקוביץ

כתיבה:

יראת קירש

סיוע בעריכה:

עדיה וידל

עריכת לשון:

לירון גרינבאום

052-8334763

עיצוב גרפי:

חנה עטיה

ca22@walla.com

עיצוב כריכה:

סטודיו לביא

studiolavi@gmail.com

הדפסה:

דפוס פרינטיב

02-6551000

תוכן

5 ..... הקדמה

7 ..... יער הזורע

פעולות אשטיס זכעים-ניצנים

13 ..... "קום והתהלך בארץ"

18 ..... מסע פנימי

25 ..... טבעי לי

33 ..... חבריה א' א'

פעולות אשטיס מעלוג ומעלה

41 ..... שביל? אדמה? בשביל מה?

50 ..... פסק זמן

56 ..... עבודת שטח

62 ..... פני הדור

מדריכים ומדריכויות יקרים!

המחנה!!!

אוטוטו זה מגיע ואתם ברגשות מעורבים, חופש, כיף, צחוקים וחברים ומצד שני... השנה אתם מדריכים וזו הולכת להיות חוויה שונה לגמרי, השנה האחריות היא עליכם.

כשאתם שומעים אחריות זה נשמע קצת מכביד ואולי אפילו מפחיד, אבל אחריות זה גם המון כוח וסיפוק! לכם יש את האפשרות להשפיע על האופן בו יחוו החניכים את המחנה, מכל מיני בחינות: מבחינה חברתית, מבחינה אישית, מבחינה חינוכית ומבחינה טיולית...

בחוברת הזו תמצאו התייחסות לכל הבחינות הללו, הפעולות בחוברת עוסקות במתרחש במחנה מנקודות מבט שונות: חברה, חיבור לטבע, תהליכים אישיים, הכרת הארץ ועוד. בחוברת תוכלו למצוא צדדים שונים שיכולים לעזור לכם ב"אחריות" המוטלת עליכם: פעולות הכנה לחניכים, נקודות למחשבה בשבילכם וכלים לעבודה עם החניכים לפני ובמהלך המחנה.

לאחר שתקראו את הפעולות תוכלו לבחור מתוכן את מה שמדבר אליכם ורלוונטי לחניכים שלכם. לכם, וגם לנו, חשוב שהפעולות יצליחו לגעת באמת בחניכים, ולכן אנחנו סומכים עליכם שתדעו להתאים את הפעולות לשבט שלכם בצורה אישית. אתם אלה שמכירים אותם הכי טוב ויודעים מה הנקודה שלהם, איך אפשר לעורר אותם, לגעת להם בלב ולהגיע איתם לשרש העניין.

ואם שאלתם את עצמכם: בשביל מה צריך פעולות הכנה למחנה? מה יש כל כך הרבה לדבר על זה? אז בואו נשתף אתכם קצת במה שהנחה אותנו: נקודת המבט שליוותה אותנו לכל אורך החוברת היא ההתבוננות על המחנה כ"חופש", אנחנו לא מתכוונים לחופש במובן הרגיל אלא לחופש במובן של

יציאה מהשגרה ומההרגלים, יציאה שמאפשרת לנו לגלות דברים חדשים על עצמנו ועל הסביבה שלנו. המטרה של הפעולות בחוברת היא להאיר את הנקודות הללו שמתגלות לנו במהלך המחנה ומסוגלות להשפיע על האופן בו נחווה את המחנה ועל החזרה שלנו אחר כך אל החיים המוכרים.

ועכשיו לקטע הפרקטי: בחוברת יש שמונה פעולות, ארבע מהן מיועדות לחניכים בשבטים זרעים עד ניצנים וארבע מהן לחניכים משבט מעלות ומעלה. הפעולות בחוברת הן פעולות **הכנה** למחנה וכדי להפיק מהן את המרב יש להעביר אותן **לפני** המחנה. בנוסף, רוב הפעולות מותאמות ליום חול ולכן צריך לשנות אותן מעט אם אתם מעוניינים להעביר אותן בשבת.

אז קדימה – צאו לדרך, ואל תשכחו את כל מה שניתן לאסוף "על הדרך"!

יער הזרע

אן אובואה הדכר?

השנה, הדרך שלנו מובילה ליער הזרע שליד יוקנעם. בתוך היער היפהפה והגדול הזה נשהה במשך המחנה ונצמד במסלולים. כדי להכיר קצת את המקום בו נהיה בואו נלמד 'על הדרך' שלנו:

איפה אנחנו באנו?

היער בו נקים את המחנה הוא חלק מתוך פארק גדול בשם "פארק רמות מנשה". הפארק נמצא מדרום ליוקנעם, על גבול עמק יזרעאל (מי זוכר את

השיר על עמק יזרעאל...?), ורק בשביל שתהיו סגורים על האזור – אנחנו בעצם נמצאים בין הגליל התחתון לכרמל. במפה תוכלו להבחין איפה אנחנו ביחס לשאר הארץ.

אנה אנחנו קרובים?

אם אנחנו נמצאים ביער הזורע סימן שאנחנו הכי קרובים לקיבוץ... הזורע. **קיבוץ הזורע** נחשב כיום לאחד הקיבוצים הגדולים, אך לא תמיד הוא היה כזה: הקיבוץ הוקם בשנת תרצ"ו, 12 שנה לפני קום המדינה. במשך השנים הוא קלט נוער עולה ממדינות רבות, בקיבוץ התאחדו עולים אשכנזים מבולגריה עם עולים ספרדים ממרוקו, סוריה ולבנון. כיום קיבוץ הזורע הוא קיבוץ מפורסם, בין השאר בזכות המפעלים הנמצאים בשטחו, כמו למשל "רהיטי הזורע".

למה עוד אנחנו קרובים? אי אפשר לדבר על יער הזורע בלי להזכיר את **יוקנעם**. סמוך מאוד ליער בו נשהה נמצאת יוקנעם. יוקנעם מחולקת ל-2 חלקים: המושבה יוקנעם ויוקנעם עילית. בשנת תרצ"ה הוקמה המושבה. בשנותיה הראשונות שררה במושבה אווירה כפרית וקהילתית אך כשנתיים לאחר קום המדינה הוקמה סמוך אליה מעברה, המעברה הפכה לשיכונים והשיכונים הפכו במשך השנים לעיר גדולה ופורחת שנקראת "יוקנעם עילית". כיום, כאשר ניסע לטיול בצפון דרך כביש 6, לא נוכל לפספס את יוקנעם עילית שהולכת ומתרחבת עם השנים. צמוד אליה ממשיכה להתקיים גם המושבה.

יוקנעם בתנ"ך: שמה של המושבה יוקנעם נבחר בעקבות היישוב המקראי יוקנעם המוזכר בספר יהושע, שם מוזכר מלך יוקנעם כאחד מ-31 המלכים שיצאו להילחם ביהושע והובסו על ידו:

"מֶלֶךְ קָדֵשׁ אֶחָד, מֶלֶךְ-יִקְנָעִים לַפְּרָמֶל אֶחָד" (יהושע י"ב כ"ב).

יוקנעם מוזכרת גם בתיאור הנחלות כגבולה הדרומי של שבט זבולון: "וַיַּעַל הַגֹּרֶל הַשְּׁלִישִׁי, לְבְנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחָתָם; וַיְהִי גְבוּל נַחֲלָתָם, עַד-שָׂרִיד. וְעָלָה גְבוּלָם לַיָּמָה וּמִרְעֵלָה, וּפָגַע בְּדַבְשֶׁת; וּפָגַע, אֶל-הַנַּחַל, אֲשֶׁר, עַל-פְּנֵי יִקְנָעִים..." (יהושע י"ט, י"ו-יא).

בנוסף, בתוך שטחו של פארק רמות מנשה נמצאים עוד שישה מקומות יישוב. אנו רק נזכיר את שמם אך לא נפרט על כולם: מושב עין העמק והקיבוצים גלעד, דליה, רמת השופט, עין השופט ורמות מנשה.

"ביטל, ביטל" -

כשאומרים לנו 'יער' אנחנו נזכרים בנטיעות של ט"ו בשבט, שם שתלנו עצים שאח"כ יהפכו ליער. אתם חושבים שאת כל היערות שתלו אנשים? ממש לא. בארץ ישראל יש יערות טבעיים ויש יערות שניטעו בידי אדם. חלק גדול מיערות הכרמל למשל הם יערות טבעיים שהתפתחו במשך מאות שנים. ארץ ישראל היא ארץ קטנה שעברה הרבה במשך ההיסטוריה ולכן הרבה מהיערות הטבעיים שלה נפגעו. לפעמים היו אלה אנשים שהרסו את היערות ולפעמים פגעי טבע (זוכרים את אסון הכרמל?). עוד בתחילת קיומה של התנועה הציונית הוחלט שאחת המטרות שלה היא רכישת קרקעות ע"י הקק"ל. אנשי הקק"ל רכשו קרקעות ויישבו אותם או (ופה אנחנו חוזרים לבושא שלנו) נטעו בהם יערות.

אז מה אתם אומרים? היער שבו נהיה הוא יער טבעי או יער שנטעה הקק"ל? גם וגם! ביער הזורע קיים שילוב מעניין, יש בו גם עצים טבעיים שצמחו במשך השנים וגם עצים שניטעו ע"י הקק"ל ותושבי הישובים שסביבו בשנות העשרים של המאה הקודמת. איך מבחינים ביניהם? בצורה מכלילה אפשר לחלק את היער לפי סוגי העצים: את עצי האורן - אלה עם המחטים הארוכים והדוקרים - שתלו אנשים, ואילו עצי האלון הם לרוב עצים טבעיים. אם כך, במחנה תוכלו למצוא גם את המחטים של עץ האורן וגם את הבלוט והספלול של האלון, והכי חשוב - תוכלו ללמוד איך הספלול יכול לשמש כמשרוקית!

ומה עוד יש אל פה?

בין עצי היער ובמסלולים נוכל למצוא שרידים של התיישבות עתיקה. ייתכן שנמצא אפילו גת, יקב או מערת קבורה. באזורים בהם נסתובב היו קיימים ישובים חקלאיים עוד בתקופת התנ"ך, המפורסמים שבהם הם תל מגידו ותל יקנעם.

מערת הפלמ"ח - לחובבי הצבא שבינינו: בקיבוץ משמר העמק הסמוך אלינו ישנה מערה ששימשה כמערת אימונים נסתרת בתקופה הבריטית. בתוך המערה, מוסתרים ע"י העצים והשיחים, התקיימו ישיבות מפקדים ונערכו אימונים של יחידות מיוחדות, למשל יחידת המסתערבים של הפלמ"ח שיצאה לפעול בתוך מדינות ערב השכנות.

ועכשיו מה שנשאר אל פה באמת רק אהכין גיק ואלטא אלט!

מעולות לשבטים זרעים - ניצנים

”קום והתהלך בארץ”

מטרה

1. החניכים יבחינו כי הכרות עם מקום באמצעות החושים הינה הכרות מעמיקה.
2. החניכים יחוו תחושת קשר למקומות בארץ, שנקנתה ע"י שהייה במקומות אלו.
3. החניכים ילמדו על חשיבות ההליכה בארץ ישראל כאמצעי לקניין ולחיבור לארץ.

ערכים

- * מקורות: סיפור הפיל, מקורות לכתב החידה
- * דפים לשלבים ב' וג'
- * כלי כתיבה
- * גיר
- * מילות השיר ”קום והתהלך בארץ”
- * אופציה: אמצעי להשמעת השיר (mp / רדיו דיסק)

מהלך

שלב א' - "באלה הידיים"

נספר לחניכים את הסיפור הבא:

סיפור הודי עתיק מספר על חמישה עיוורים שפוגשים לראשונה בחייהם פיל. התחילו החמישה למשש את הפיל – הראשון ניגש והתחיל למשש את הזנב, השני את האוזניים של הפיל, השלישי מישש את החדק,

הרביעי את הרגליים, והחמישי את החיטים.
היהודי העיוור הראשון אמר: "אה...פיל זו חיה דקה וארוכה כמו נחש..."
השני אמר: "מה פתאום? פיל זו חיה שטוחה ורחבה כמו שטיח!"
השלישי אמר: "מה? פיל זו בכלל חיה עגולה ומחוספסת, כמו צינור!"
הרביעי אמר: "פיל זו חיה עבה ויציבה כמו עמוד..."
והחמישי אמר: "על מה כולכם מדברים? פיל זו חיה קשה כמו עצם
וחדה כמו שן!"

נשאל את החניכים:

– מדוע היה הקדל בין הגיאוקים השונים של הפיל?
– מה היה מסר לעיוור כדאי לדעת מהו פיל?

התיאורים השונים נבעו מכך שלעיוורים חסר חוש הראיה. לו היו יכולים העיוורים לראות את הפיל הם היו מגיעים כולם לאותה תשובה לגבי השאלה מהו פיל.

כדי להכיר את הדברים שבסביבתנו עלינו להשתמש בחושים השונים, קשה להבין מהו פיל רק מתוך מישוש, בלי לראות אותו, ולעומת זאת קשה לזהות את ההבדל בין פרח אמיתי לפרח מפלסטיק רק מתוך ראייה, מבלי למשש אותו. כדי לחוות בצורה מלאה ואמיתית את הדברים שסביבנו עלינו להשתמש בכל החושים.

ומה הקשר לארץ ישראל??

שלב ב' - בארץ אהבתי

נחלק לחניכים פתקים ריקים ונבקש מכל אחד לכתוב שם של מקום בארץ שהוא אוהב, ומדוע בחר במקום זה. נערבב את כל הפתקים ונחלק אותם בין החניכים באופן אקראי. כל חניך בתורו יקריא את הפתק שקיבל והחניכים ינסו לנחש מי כתב את הפתק. לאחר שהחניכים ינחשו מי כתב את הפתק נשאל את החניך האם ביקר בעבר במקום בו בחר ובאיזו מסגרת (משפחה / טיול וכדו').

חשוב שכל החניכים ישתתפו בסבב ויספרו על המקום שבחרו, כדי שכל חניך יחווה מחדש את החיבור למקום שבחר (אם ישנם חניכים רבים ניתן לבחור מתודה קצרה יותר בה יציגו החניכים את המקום בו בחרו).

בסיום הסבב נשאל:

– האם היה חניך שחבר במקום בו לא היה מלוואס? מדוע לא?
(אם יש חניך שבחר מקום כזה נשאל מדוע רוב החניכים לא בחרו).

במשחק החניכים התבקשו לבחור מקום שהם אוהבים. אהבה כזאת נוצרת כאשר אנו פוגשים את המקום באופן מוחשי, מבקרים ומטיילים בו. קשה להניח שמקום שלא ביקרנו בו מעולם יצליח לגעת בלב שלנו. נראה עם החניכים שלרוב המקום בו בחרו הוא מקום בו היו עם המשפחה או חברים וחוו בו דברים משמעותיים.

בשלב הקודם דיברנו על כך שכאשר אנו פוגשים דבר מה ע"י החושים שלנו אנו יכולים לחוות אותו בצורה מלאה ואמיתית. כך גם לגבי ארץ ישראל – כאשר אנו הולכים בה ברגלינו ממש אנו פוגשים אותה באמצעות כל החושים שלנו כמעט – ראייה, שמיעה, מישוש וריח (רק טעם חסר...), ורק כך אנו יכולים להכיר אותה באמת. כאשר נכיר את הארץ בצורה מוחשית כזו ייווצרו אצלנו גם רגשות של אהבה אמיתית כלפיה! כפי שראינו במשחק...

שלב ג' – סימני דרך

נשחק עם החניכים במשחק "סימני דרך", במשחק זה יוכלו החניכים לחוות בעצמם את ההכרות של מקום דרך הרגליים וגם ללמוד מעט על ההליכה בארץ ישראל.

נחלק את החניכים לשתי קבוצות. קבוצה א' תבחר ארבעה אתרים ברחי השכונה / היישוב שישמשו כתחנות מחבוא, התחנות צריכות לשכון באתרים שכוחים ולא מרכזיים (למשל חצר של בניין צדדי). לכל תחנה יכינו חברי קבוצה א' כתב חידה (גימטרייה / א"ת ב"ש וכד') בו יופיע מקור אחד מרשימת המקורות.

המקורות:

"קום התהלך בארץ לאורכה ולרוחבה כי לך אתננה" (בראשית י"ג, ו"ז)

"כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר והלבנון מן הננה נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבולכם" (דברים י"א, כ"ד)

"כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל משה"
(יהושע א', ג; וכן ביהושע י"ד, ט)

”הטיול ברגל מקשר את האדם לסביבתו ונוטע בלבו אהבה אליה.
רשמי ההליכה בטיול וההסתכלות הקרובה נחרתים בלב
והשפעתם גדולה יותר מכל ספר” (זאב וילנאי, חוקר א”י)

חברי קבוצה א’ יקבלו גיר ויתחילו לצעוד מנקודת המוצא אל התחנה הראשונה. את מסלול ההליכה שלהם הם יסמנו בעזרת חיצים שיציירו בגיר על אבני הרחוב. בתחנה הם יטמינו את כתב החידה הראשון וכך ימשיכו הלאה לעבר שאר התחנות. 5-10 דקות לאחר שקבוצה א’ יצאה תצא גם קבוצה ב’ ותתחיל ללכת בעקבות החיצים. בכל תחנה יהיה עליה לפתור את כתב החידה לפני המעבר לתחנה הבאה כאשר המטרה היא לסיים את כל המסלול ולחזור לנקודת ההתחלה.

בסיום המשחק נאסוף את שתי הקבוצות לנקודת ההתחלה ושם נסכם את המשחק.

נשאל את החניכים:

- האם כלל אגם חליט כי אגם מכירים טוב יוגר אג השכונה / היישוב ואג המקומות הספציפיים בהם הוטמנו הפגקים?
- האם הייגם מכירים אג המקום באוגה מידה או הייגם רק מסבאים זליו במפה או מניעים זליו בעצמם רכב?
- מה ההבדל בין הכרזת באמזלוג מפה / רכב להכרזת באמזלוג הזיכה?

את הנסיעה ברכב וההתבוננות במפה ניתן להשוות לביקור בגן חיות או בחנות משחקים... דרך המחשב! את החיות והמשחקים אפשר לראות גם דרך המסך אבל מה זה שווה...? אם נעשה כך נפסיד את החוויה האמיתית של המפגש עם החיות או של הביקור בחנות בה ניתן למשש את הצעצועים ולנסות להפעיל אותם.

כפי שבמשחק הצלחנו להכיר טוב יותר את הפינות הנסתרות בשכונה שלנו, כך גם בא”י, רק כאשר נצא לטייל בה ברגלינו ונפגוש אותה בצורה מוחשית (ולא דרך המסך או החלון) – נצליח להכיר אותה באמת, את הפינות הנסתרות והיפהפיות שבה ואת הסודות השמורים למי שבאמת רוצה להתחבר אליה.

במהלך המשחק הכרנו ציטוטים שונים המדברים על משמעות ההליכה בארץ ישראל. ההליכה בארץ מהווה קניין. כאשר אנו מכירים את ארצנו

באמצעות הרגליים – הארץ הופכת להיות שלנו, להיות חלק ממנו ממש!
לסיכום נחלק לחניכים את מילות השיר "קום והתהלך בארץ" ונסיים את הפעולה בהשמעת השיר.

קום והתהלך בארץ

מילים: יורם טהר לב

מסתרת המולדת ביישנית וענווה.	קום והתהלך בארץ בתרמיל ובמקל.
קום והתהלך בארץ...	וודאי תפגוש בדרך שוב את ארץ ישראל.
וכרמי עצי הזית ומסתור המעיין	יחבקו אותך דרכיה של הארץ הטובה,
עוד שומרים על חלומה וחלומנו הישן.	היא תקרא אותך אליה כמו אל ערש אהבה.
וגגות אודמים על הר וילדים על השבילים,	זאת אכן אותה הארץ, זו אותה האדמה
במקום שבו הלכנו עם חגור ותרמילים.	ואותה פיסת הסלע הנצרבת בחמה.
קום והתהלך בארץ...	ומתחת לאספלט לבנייני הראווה,

סיכום

בפעולה זו למדנו על חשיבות המפגש עם א"י בגופנו ממש. למדנו כי כדי להכיר משהו באופן אמיתי עלינו לחוש אותו באמצעות החושים שלנו, ואילו כאשר איננו משתמשים בכל החושים – ההכרות היא שטחית וחסרה. היקשנו את המסר הזה לגבי ההכרות עם הארץ – חשנו בעצמנו כי כדי להכיר מקום ולהרגיש אליו קשר ואהבה יש צורך ללכת בו ולא רק ללמוד עליו או לנסוע בו, ולכן אם אנו רוצים להכיר באמת את א"י עלינו לצאת ולטייל בה, ועם הטיולים תבוא גם האהבה...
בנוסף, הכרנו מגוון מקורות העוסקים בהליכה בארץ ישראל ובקניין הנוצר ע"י ההליכה הזו.

ונסיים בברכת המטיילים: "ניפגש בשבילים!"

מסע פנימי

מטרות

1. החניכים ילמדו כי כל חוויה חדשה מהווה הזדמנות להכרות מחודשת ומעמיקה יותר עם עצמנו.
2. החניכים יתוודעו לכך שדווקא תנאי חיים קשים יכולים להוציא מהם יכולות, כישרונות ותכונות חדשות.
3. החניכים יעמיקו ביכולת להסתפק במועט במצבים של צמצום וברלוונטיות של יכולת זו בתנאי המחנה.

ערכים

- * שקיות ניילון
- * משפטים לשלב א'
- * בלונים
- * סרטים לבלונים
- * סלוטיפ

הערה: מומלץ לעשות את הפעולה באזור מרוצף.

מהלך

שלב א' - אני מכיר את עצמי?

האם אנחנו מכירים את עצמנו?

ברור שכן?? בואו ונראה...

נפזר על הרצפה את פיסות הנייר. פיסות הנייר יכילו משפטים המתארים תכונות, הרגלים, סביבה וכו'. כל חניך יקבל שקית ניילון ולתוכה יאסוף את המשפטים המתארים אותו.

בחלק מפיסות הנייר יופיעו משפטים שהחניכים טרם יודעים האם הם נכונים לגביהם, למשל: אני מדריך טוב, אני אוהב שיעורי אמונה, אני מתגעגע הביתה בימים בהם אני נמצא בפנימייה. החניכים עדיין לא עמדו מול הסיטואציות המתוארות במשפטים הללו ולכן הם לא יודעים האם המשפטים הללו מתארים אותם.

רשימת המשפטים:

יש לי רק אחים בנים	אני אוהב לנגן
אני אוהב שיעורי אמונה	יש לי שיער בהיר
אני מאחר לכל מקום	אני הבכור בבית
אני לא אוהב אסיפות הורים	אני לא אוהב את הים
אני מפחד מכלבים	אני מדריך טוב
אני מנקה בעצמי את החדר שלי	לאבא שלי יש זקן
נבחרתי לרב/נית פורים	סבא וסבתא שלי גרים רחוק
אני אוהב מפגשים משפחתיים	בקיץ אלך לקייטנה
אני אלרגי לעקיצת דבורה	הצבע האהוב עלי הוא אדום
אני אוהב טיולים בגולן	יש לי גינה צמודה לבית

אני חייל מסודר / בת שירות משקיענית

בפלאפון שלי יש תמונה של ביהמ"ק

השנה שהכי נהניתי בה בתיכון היתה כיתה י'

התרגשתי כשעשיתי תעודת זהות

אני מתגעגע הביתה בימים בהם אני נמצא בפנימייה

(יש להכין כמה עותקים מכל משפט כדי שכל חניך יוכל לאסוף כמה משפטים שמתארים אותו. ניתן כמובן לשנות ולהוסיף משפטים שיתאימו לחניכים.)

לאחר שהחניכים יסיימו לאסוף משפטים, נרים את המשפטים שנותרו על הרצפה, נקריא חלק מהם בקול ונשאל:

- מדוע אף חניך לא במר אג המשפטים האלו?
- מה משוגף אכל המשפטים?

נגיע עם החניכים למסקנה שהמשותף לכל המשפטים הוא שהחניכים עדיין אינם יכולים לומר האם הם מתארים אותם, משום שכאמור, הם מתארים מצבים שהחניכים עדיין לא נתקלו בהם.

נמשיך ונשאל:

- האם בעוד 20 שנה נוכל אדעג האם המשפטים האלו תגאריס אוגנו? מדוע?
מה ישגנה?
- כיצד אני אומד דבגיסם א 38ני?

אכן, בעוד מספר שנים נוכל לדעת האם משפטים אלה (ועוד משפטים רבים שלא מופיעים בכרטיסיות...) מתארים אותנו. במשך החיים אנו חווים כל הזמן דברים חדשים, בכל יום כמעט אנו עומדים בפני מצב חדש שלא היינו בו קודם לכן. כל סיטואציה חדשה מאפשרת לנו ללמוד על עצמנו דברים חדשים, למשל כאשר אני פוגש בפעם הראשונה אדם שחושב אחרת ממני אני נאלץ לברר לעצמי את הדרך שלי, כאשר אני מטייל באזור חדש אני מחליט האם אני אוהב אותו.

כל החיים הם רצף של התנסויות. אנו צפויים במשך השנים לעבור התנסויות חדשות רבות, וכל התנסות כזו מאפשרת לי להעמיק את ההכרות שלי עם עצמי וללמוד דברים חדשים על עצמי: מה אני אוהב, מה אני חושב על דברים, כיצד אני מרגיש בסיטואציות שונות.

ניתן להמחיש את הנושא בעזרת דוגמאות נוספות:
- רק מי שנעקץ ע"י דבורה יכול לדעת כיצד הגוף שלו מגיב לעקיצה כזו והאם הוא אלרגי אליה.
- ילד שרצה חדר שיהיה שלו בלבד, ועבר לחדר כזה, יכול לגלות לפתע שבעצם הוא מפחד לישון לבד...

נסכם: אומנם אנו מכירים את עצמנו יותר מכל אדם אחר, אבל גם לנו יש עוד הרבה מה ללמוד, כל מצב חדש שאנו נתקלים בו מוביל אותנו לגילויים חדשים על עצמנו ומאפשר לנו להכיר את עצמנו טוב יותר.

שלב ב' - קושי מוליד כוחות

נחלק את החניכים לשתי קבוצות, כל קבוצה תקבל בלונים, חוטים וסלוטייפ.

בשלב הראשון כל קבוצה צריכה לנפח את הבלונים וליצור מהם צורה של סמיילי, צמוד לרצפה (ניתן להדביק את הבלונים לרצפה).
בשלב השני ניקח לחניכים את הסלוטייפ ונבקש מהם ליצור מהבלונים ומהחוטים צורה של עיגול צמוד לרצפה, כעת המשימה קשה יותר ודורשת חשיבה יצירתית כדי להצליח להצמיד את הבלונים לרצפה.
(פתרונות אפשריים: לקשור את החוטים לאבנים שיצמידו את הבלונים לרצפה, או לכיסאות, ואפילו לרגלי החניכים עצמם כאשר הם עומדים במעגל).

בסיום המשימה נשאל את החניכים:

- איש משימה היגה קשה יותר?

- מאיש משימה נהניגם יותר?

- מה דרכה מאיגו המשימה השנייה?

המשימה הראשונה הייתה משימה קלה, ולעומתה במשימה השנייה התנאים היו קשים יותר. סביר להניח שהמשימה השנייה גם הייתה מעניינת יותר משום שהיה טמון בה אתגר. במשימה הזו נדרשנו לחשוב באופן יצירתי, להפעיל את הדמיון ולפעול בצורה חדשה ושונה מאשר במשימה הראשונה.

המחנה הוא מצב חדש עבורנו, או לפחות מצב שונה ומאתגר יותר מהחיים הרגילים. כמו במשימה השנייה בה היו חסרים לנו אביזרים שימושיים, כך גם במחנה חסרים לנו הרבה דברים בסיסיים שמשמשים אותנו בחיי היום יום. נשאל את החניכים:

- כמה שונים הגנאים במחנה הגנאי היום יום שלנו?

- באילו גנאים קשה לנו יותר?

במחנה אין לנו מקלחת, מזגן, אוכל של בית, מיטה, ועוד... לכאורה נראה שקשה יותר לחיות בתנאים כאלו, אך אולי יש משהו שאפשר להרוויח מהקושי הזה?

כפי שראינו במשימה עם הבלונים, דווקא התנאים הקשים הם המאתגרים והמעניינים יותר, הם דורשים מאיתנו לפעול באופן חדש, שונה ויצירתי, עצם השינוי יכול לעזור לנו לגלות בעצמנו כל מיני יכולות, תכונות וכישרונות שלא ידענו על קיומם. למשל: חניך יכול לגלות שהוא מוכשר בהקמת אוהלים, או שהוא מסוגל לאכול אוכל שבבית הוא בחיים לא היה חושב לאכול... דווקא הקושי שבמצב גורם לכוחות חדשים לפרוץ מתוכנו, אנו "מתנערים" מהאופן בו פעלנו בתנאים רגילים ומתעוררים לפעול באופן שונה, כלומר לקושי יש כוח מיוחד להוציא מאיתנו תכונות טובות שאינן מתגלות ביום יום.

ננסה לחשוב יחד עם החניכים על מקרים שבהם דווקא הקושי גרם לנו לגלות כוחות חדשים. ניתן גם לחשוב על דוגמאות נוספות לדברים טובים שהחניכים יכולים לגלות על עצמם במהלך המחנה.

נסכם ונאמר שלפעמים דווקא קושי מאפשר לנו לגלות כוחות ודברים טובים על עצמנו, ובמחנה יש לנו הזדמנות לבטא את היכולות הללו.

למדינה:

בזמן המחנה נסה להבחין בחניכך בדברים טובים שלא התבטאו במהלך השנה, וציין זאת באוזניהם, חניך שיקבל ממך מחמאה יזכור תמיד שהוא טוב בתחום שציינת בפניו.

שלב ג' - מצטמצמים...

בשלב הראשון דיברנו על כך שכל מצב חדש שאנו נקלעים אליו מאפשר לנו לגלות דברים חדשים על עצמנו, בשלב השני הזכרנו כל מיני דברים שחסרים לנו במחנה ויכולות שמתגלות בנו בעקבות החיסרון הזה. תכונה חשובה שנבחנת במחנה ובאה לידי ביטוי במיוחד בתנאים של חוסר אמצעים היא ההסתפקות במועט.

נספר לחניכים את הסיפור הבא:

מסופר שפעם הגיע אל המגיד ממזריטש, רבי דב-בער זצ"ל, גביר (אדם עשיר מאוד) וביקש שהמגיד ילמד אותו איך לחיות ולקבל באהבה את הרע שבחיים.
השיב לו המגיד: "יש לי תלמיד שיוכל לעזור לך. שמו רבי זושא והוא גר בעיר אניפולי, לך אליו".
נסע אותו גביר אל רבי זושא. כשהגיע לביתו נדהם לראות בית רעוע שהעניות זעקה מכל קיר ומכל פינה שבו. הגביר הסביר לרבי זושא את מטרת ביקורו ואמר לו שהמגיד הוא זה ששלח אותו אליו.
כששמע את סיבת בואו של הגביר, שאל רבי זושא בפליאה: "אני לא מבין מדוע שלח אותך המגיד דווקא אלי, כדי ללמוד לקבל את הרע כמו את הטוב צריך ללכת לאדם שסובל ייסורים, ואילו אני – לא היה לי יום רע אחד בכל ימי חיי!"

נשאל את החניכים:

- האם באמת לא היה ארכי זושא שום דבר רע בחייו?
- מדוע שלח המגיד את הגביר דווקא ארכי זושא? מה הוא רצה שיאמר ממנו?
התנאים בהם חי רבי זושא היו תנאים קשים מאוד, אך רבי זושא עצמו לא חשב כך, הוא לא ראה את החיים שלו כחיים קשים ומלאים ייסורים.

- מה הקשר בין הסיפור על רבי זושא לבין גנאי המחנה?

דיברנו קודם על כך שבתנאים קשים אני יכול לגלות את הכוחות שיש לי. בין השאר, בתנאים כאלו נבחנת היכולת שלנו להסתפק במועט ולהתמודד עם מה שיש. במחנה האוכל לא תמיד טעים כמו בבית, השק"ש לא נוח כמו

המיטה שלנו וכל החפצים מלאים אבק, בתנאים כאלו אנו יכולים לחשוב כמה קשה ומעצבן לנו או... לבחור בדרך השנייה, לא להתמקד בדברים שחסרים, אלא לראות את הדברים הכיפיים והמהנים שבמחנה. צורת התבוננות כזאת תגרום לנו לשמוח וליהנות הרבה יותר. מספיק חניך אחד שמתלונן כדי לגרום לאווירה לא נעימה שמשפיעה על כולם, ומצד שני מספיק חניך אחד שמתבונן בעין טובה על התנאים והקשיים שבמחנה כדי שכל החניכים מסביב ישנו גם הם את נקודת מבטם, ממש כמו רבי זושא שבפשטותו שינה את נקודת המבט של הגביר.

סיכום

בפעילות זו למדנו להתבונן על כל מצב חדש בחיים כמצב המאפשר לנו ללמוד דברים חדשים על עצמנו, בכל התנסות חדשה אנו מגלים בעצמנו תחושות, מחשבות, ודעות חדשות. ראינו גם כי כאשר אנו נמצאים בתנאים קשים יותר מהתנאים הרגילים שלנו יכולות להתגלות לנו תכונות חדשות באישיותנו, ודווקא בזמנים כאלה יש לנו הזדמנות לממש את הכוחות הטובים הטמונים בנו. אחת התכונות הטובות שיכולות לבוא לידי ביטוי במיוחד בתנאי המחנה היא ההסתפקות במועט. אם נלמד להסתכל על חצי הכוס המלאה ולשמוח בכל הטוב שיש – נהנה הרבה יותר מהמחנה ובכלל מהחיים.

טבעי לי

מטרה

1. החנים יכירו בתלות וב"התמכרות" למוצרי חשמל וטכנולוגיה הקיימות אצלנו ובצורך בהתנתקות מהם מידי פעם.
2. החניכים יתעוררו להבחין בטבע הסובב אותם, שלעיתים נשכח בעולם המודרני והמתקדם.
3. החניכים ילמדו כי בטבע קיימות תופעות מרתקות שניתן להבחין בהן רק ע"י התבוננות והתעניינות.

ערכים

- * דפים
- * כלי כתיבה
- * כרטיסיות לשלב ג'

מהלך

את הפעולה הזו נערוך במקום שונה מהרגיל, נחפש פינה שקטה של טבע (יער סמוך / מקום עם נוף וכד') ושם נשב עם החניכים.

שלב א' - כבלים מודרניים

אפשרות א': נחלק לחניכים דפים וכלי כתיבה ונבקש מהם לנחש (בלי לחשוב...) בכמה מכשירי חשמל השתמשו אתמול ולרשום את הניחוש בראש הדף, לאחר מכן כל חניך יכתוב מה עשה אתמול מהרגע שקם ועד שהלך לישון, כאשר בתוך סדר היום על כל חניך לפרט את כל מכשירי החשמל שבהם השתמש (הכנתי סוסטים בטוסטר, דיברתי בפלאפון, התקלחתי במים

חמים מהדוד החשמלי וכד'). כאשר החניכים יסיימו נבקש מהם לספור את מספר המכשירים שבהם השתמשו ולהשוות לניחוש שלהם. החניך המנצח הוא החניך שהניחוש שלו היה הקרוב ביותר לתוצאה האמיתית.

אפשרות ב': נחלק לחניכים דפים וכלי כתיבה ונבקש מהם לרשום את כל מכשירי החשמל שבביתם (לא לשכוח מטענים, מכונת תספורת ושאר פריטים קטנים), המטרה היא להרכיב את הרשימה הארוכה ביותר והחניך שהצליח לעשות זאת יוכתר כמנצח.

מתוך הרשימות שעשינו ראינו כי אנו משתמשים במספר עצום של מכשירי חשמל, החיים שלנו מתבססים על צריכה של מכשירים טכנולוגיים ויש לשער שככל שהעולם יתקדם כך הטכנולוגיה תהפוך לבסיסית ולנצרכת יותר ויותר בחיינו.

נדון עם החניכים:

- האם השימוש המרובה במכשירי חשמל והטכנולוגיה הוא חיובי או שלילי?
- מה היגיונו של ציוד החיים הזה?
- היתרונות: מקל על החיים, מאפשר לבצע פעולות רבות שלא ניתן היה לבצע בעבר.
- האם יש גם חסרונות לציד החיים הזה?

אם החניכים לא מצליחים למצוא בעצמם חסרונות נעלה בפניהם את שאלת התלות שלנו בטכנולוגיה. כיצד אנו מרגישים כשמתרחשת הפסקת חשמל? אנו הופכים להיות חסרי אונים וחסרי תעסוקה, שכחנו כבר כיצד אפשר להתנהל באופן שונה.

אם החניכים שלכם מרבים לבלות את שעות הפנאי שלהם מול המחשב הם יוכלו להזדהות יותר עם התלות הזו ועם ההזנחה של תחומים אחרים עקב כך.

- איך גחומים, אלה, נפגעים?

אנחנו פחות חושבים בעצמנו, פחות יצירתיים, פחות משחקים ומדברים עם אנשים, פחות מתבוננים על העולם האמיתי שסביבנו. חשוב להדגיש את התחומים הללו ולהסביר אותם כהקדמה לשלבים הבאים.

שלב ב' - תפקוח את העיניים

במהלך החיים יש לנו זמנים שבהם אנו מחויבים להתנתק מהעולם המתקדם, למשל בשבתות, בחגים או... במחנה! הזמנים הללו יכולים "לפתוח לנו את הראש" ולהוות הזדמנות בשבילנו להתמקד בתחומים שנפגעו מהתלות שלנו בטכנולוגיה בזמן השגרה הרגילה. בפעילות זו נתמקד בתחום אחד שהולך ואובד בתוך עולם הקדמה והטכנולוגיה: הטבע הפשוט והיפה הסובב אותנו.

נחלק לחניכים דפים חדשים ונבקש מהם להתפזר ולשבת רחוק אחד מהשני. נסביר לחניכים כי בדקות הקרובות יש לשמור על שקט, וניתן להם שתי משימות:

1. כל חניך יתבונן סביבו וירשום או יצייר את שלושת הדברים היפים ביותר שהוא רואה סביבו.

2. כל חניך יאסוף כמה שיותר סוגים של עלים.

נקדיש חמש דקות למילוי המשימות ובסיומן ניתן הזדמנות לחניכים שירצו לשתף את כולם במה שכתבו, ציירו ובחרו. אפשר גם לערוך תחרות מי מצא הכי הרבה סוגים של עלים.

נשאל את החניכים:

*– אג'י פפלט האמנונה יצא אנו אהגנון הטבע הצורה כסו, אההמין הפוטים
ואהקדיש גשומא אה אמנונה אסביבה ש'אנו?*

בחיי היום יום אנו עסוקים ב'אלף ואחד' דברים, העיניים שלנו מתמקדות בדברים האטרקטיביים והרועשים יותר וכך אנו מפסידים את הפרח הקטנטן והיפה שפרח, את הפירות שמבשילים על העצים, את הציפורים הנדירות שעפות מעלינו ועוד...

כאשר אנחנו מפנים את שאר העיסוקים שלנו, ומתנתקים ממסך המחשב ומהפלאפון, אנחנו מרימים את העיניים למעלה ויכולים לראות פתאום את כל היופי שסביבנו. ההתבוננות הזו גם משנה אצלנו משהו בתוך הלב, היא מחדירה בנו רוגע ופשטות שקצת נשכחים בעולם הטכנולוגי.

אז עכשיו, לקראת המחנה וחופשת הקיץ, זה הזמן להתחיל לפקוח את העיניים ולשים לב לחיים שרוחשים מתחת לאפנו!

שלב ג' - הטבע ואני

עד כה דיברנו על האפשרות שניתנת לנו להתנתק מהשגרה ולהתחבר לטבע, אבל... אם נודה על האמת, לפעמים הטבע נראה לנו די משעמם... לכן בשלב הבא ניתן לכל חניך לבחור תחום מסוים בטבע שמעניין ומסקרן אותו, בצורה כזו כל חניך יוכל למצוא את תחומי העניין שלו ולהתחבר לטבע בצורה שמדברת אליו באופן אישי.

חשוב לפתוח את הנקודה הזו עם החניכים, לשאול אותם האם העיסוק בנושא נראה להם משעמם והאם יש תחומים בטבע שכן יכולים לעניין ולסקרן אותם. כך נוכל לשמוע מה החניכים עצמם חושבים ומרגישים ולראות האם הדברים מתחברים אליהם ולא נשארים מנותקים.

נפזר את שמות הנושאים בפינות שונות, כל חניך יבחר את הנושא שמדבר אליו וייגש לפינה המתאימה. בפינה תופיע כרטיסייה ובה מידע "פיקנטי" בתחום, החניכים יקראו את הכרטיסייה ולאחר מכן כל חניך יערוך "מפגש" עם חניך מקבוצה אחרת ויסביר לו בעל פה את מה שקרא בכרטיסיה.

שמות הנושאים:

"רואים כוכבים"

פרחים, תחרויות ופ-ר-ס-ו-מ-ו-ת!

מי מתפרץ פה? (על הרי געש בא"י)

צבים וצבעים

הכרטיסיות:

מי מתפרץ פה?

- האם ידעתם שבארץ ישראל קיימים הרי געש? הרי געש הם הרים שבקרקעיתם נמצא סלע חם מאוד בשם מאגמה, בטמפרטורה שבין 600 ל-1,800 מעלות צלזיוס! (כדי להבין מה זה אומר חישובו על כך שמים רותחים בקומקום החשמלי מגיעים לטמפרטורה של 100 מעלות צלזיוס מקסימום). המאגמה הרתחת הופכת לחומר נוזלי שנקרא לבה, וכאשר נוצר חור במעטפת של כדור הארץ - הלבה

הזו פורצת בעוצמה רבה כלפי מעלה ויוצרת התפרצות של הר געש. לאחר ההתפרצות הלבנה מתקררת ונוחתת בגושים שחורים וקרים על האדמה.

וכעת, נחשו, היכן בא"י היו הרי געש בעבר?

ברמת הגולן! כאשר אנו יוצאים לטייל ברמת הגולן אנו יכולים להבחין בכך שהסלעים באזור זה כהים מאוד. הצבע הכהה מעיד על הלבנה שהתפרצה והתקשתה. כיום הרי הגעש בגולן נחשבים להרים לא פעילים, אך כשנבקר בהר פרס ובהר אביטל נוכל להבחין בשרידים של לוע של הר הגעש שהתפרץ.

- כיצד יודעים החוקרים לזהות התפרצות קרובה של הר געש? במקרים מסוימים לפני שהר הגעש מתפרץ - הקרקע פולטת גזים שמעידים על ההתפרצות המתקרבת. במקרים אחרים החוקרים מודדים תזוזות של הקרקע ושינויים בטמפרטורה ובלחץ של המאגמה שמתחת לפני האדמה. בעבר ניצלו בארה"ב אלפי תושבים שהוזהרו מראש על התפרצות שעתידה להתרחש באזורם.

(מעובד עפ"י הספר "תשובות מפתיעות לשאלות מעניינות" מאת מ. קינן)

צבים וצבעים

בן כמה הצב?

- לאיזה גיל יכול הצב להגיע? צב יבשה רגיל, מהסוג שאנו פוגשים לעיתים בחצר, יכול להגיע לגיל 100 שנה! ישנו זן מסוים שיכול להגיע אפילו ל-180 שנה!

- השריון של הצב עשוי לוחיות לוחיות. כאשר הצב נולד מספר הלוחיות שלו זהה למספר הלוחיות של אימו בשעת הלידה, אך הלוחיות הללו חלקות. את גילו של הצב ניתן לדעת עפ"י הפסים שנוצרים עם הזמן בתוך הלוחיות הללו, כאשר הצב מגיע לגיל שנה נוצר פס אחד על כל לוחית, בגיל שנתיים נוצר הפס השני וכן הלאה. כאשר הצב מתבגר הפסים מתחילים להיטשטש וכבר קשה לזהות את גילו לפיהם. ואתם, בפעם הבאה שתפגשו בצב - נסו לספור את הפסים המופיעים בלוחיות שעל גבו ולזהות על פיהן בן כמה הצב!

מדוע משנה הזיקית את צבעה?

- יצא לכם לראות זיקית רצה ממקום למקום ובדרך משנה את צבעה? הזיקית התברכה במנגנון מיוחד המאפשר לה להסתתר מפני חיות

אחרות. כאשר הזיקית עוברת ממקום למקום צבעה משתנה בהתאם למקום שבו היא נמצאת. כאשר היא נמצאת על העץ צבעה יהיה ירוק, על הקרקע היא תיראה חומה וכשתעמוד על סלע תהפוך לאפורה. מקובל לחשוב כי צבעי הזיקית המתחלפים מסייעים לה להימלט מטורפיה או להתקרב לחיות שהיא עומדת לטרוף בלי שיבחינו בה, אך האמת היא שהצבעים מתחלפים מסיבות נוספות:

* קור וחום משפיעים על צבעי הזיקית ולכן בבוקר ובערב צבעיה יהיו שונים מהצבעים בצהרים.

* בנוסף, צבעי הזיקית משתנים בהתאם למצבה. בכל אחד מהמצבים הבאים צבעה של הזיקית משתנה ומותאם למתרחש: כאשר הזיקית חשה מאוימת, כאשר היא נכנעת לחיה שעומדת לטרוף אותה, כאשר היא בהריון וכאשר היא עומדת לתקוף...

(מעובד עפ"י הספר "תשובות מפתיעות לשאלות מעניינות" מאת מ. קינן)

"רואים כוכבים"

- האם שמתם לב אי פעם לכך שישנם כוכבים בצבעים שונים? רוב הכוכבים שאנו רואים לנו לבנים, חלקם בוהקים יותר וחלקם פחות, אך ישנם גם כוכבים צהובים (השמש למשל...), ואפילו אדומים וחומים.

ממה נובע ההבדל בצבעים?

ככל שהכוכב גדול יותר, כך הוא גם חם יותר ובהיר יותר. לכן הכוכבים הגדולים ביותר זורחים בלבן בוהק, הקטנים יותר פחות חמים וצבעם דומה לצהוב, והקטנים ביותר הם גם הקרים ביותר וצבעם אדום/חום.

- גם לכם אמרו שכאשר רואים כוכב נופל כדאי לבקש משאלה? האם יש דבר כזה כוכב שנופל? לא בדיוק, כוכבי שביט הם סוג של כוכב שעשוי מקרח וגז מעורבבים יחד. הכוכבים הללו מסתובבים סביב השמש, אך כאשר הם מתקרבים אליה יותר מידי הקרח מתחיל להימס. כמובן, הכוכב הנמס פולט מאחוריו גז ואבק שיוצרים את הזנב הבוהק שנראה בעינינו ככוכב נופל!

- כמה דברים מעניינים על הירח:

האם השמש והירח שווים בגודלם? במבט אנושי נראה שגודלם זהה אך האמת היא שהשמש גדולה פי 400 מהירח! כיוון שהמרחק בין כדור הארץ לשמש גדול בהרבה מהמרחק בין כדור הארץ לירח נראה לנו

שהגודל שלהם זהה (ככל שדבר נמצא רחוק יותר כך הוא גם נראה קטן יותר).

בנוסף, בירח, כמו בשאר החלל, אין את כוח המשיכה שמושך חפצים כלפי מטה, ולכן החפצים ובני האדם שנמצאים בחלל מרחפים. זו הסיבה לכך שבחללית קושרים את כל החפצים לקירות, אפילו שקי השינה של האסטרונאוטים מחוברים לקירות כדי שלא יתחילו לרחף בחללית!

(מעובד עפ"י הספר "תשובות מפתיעות לשאלות מעניינות" מאת מ. קינן)

פרחים, תחרויות ופרסומות:

- האם ידעתם שגם הפרחים עורכים ביניהם תחרויות??
על מה יכולים הפרחים להתחרות? על חרקים כמובן! כדי שהפרח ימשיך להתרבות ויהיו לו "צאצאים" הוא צריך חרק שיגיע אליו, ייקח ממנו את האבקנים ויעביר אותם לפרח אחר מאותו מין.

- אז למה צריך תחרות? הפרחים מתחרים ביניהם אל מי יגיע החרק, כל אחד מנסה למשוך את החרק דווקא אליו בדרך מעניינת ומתוחכמת. ופה אנו מגיעים ל-פ-ר-ס-ו-מ-ו-ת:

הקב"ה נתן לכל פרח "פרסומת" אחרת שתגרום לכך שהחרקים יימשכו דווקא אליו, הנה לפניכם כמה סוגי פרסומות:

* פרח בצבע בולט - כאשר החרק עף הוא יזהה מרחוק פרח אדום, וכך הצבע הבולט יגרום לו לשים לב לפרח ולנחות דווקא עליו.

* פרחים רבים מאותו סוג שצומחים קרוב אחד לשני - הפרחים הצהובים או הלבנים אינם בולטים מספיק ולכן הרבה פעמים נראה אותם צומחים בכמויות, וכך החרקים נמשכים למרבד הענק ולא מפספסים אותו. ישנם סוגים נוספים של פרסומות אך אנו נוסיף רק עוד דרך אחת מעניינת במיוחד:

* פרח ה"דבורנית" הוא פרח שצורתו, ריחו וצבעיו מזכירים מאוד דבורה, הדבורים מתקרבות אליו כיוון שהם חושבות שהוא דבורה ואז להפתעתן הן מגלות שזה בעצם...פרח. עד שהן מגלות זאת האבקנים של הפרח כבר נדבקים אליהם ועפים יחד איתם לפרחים אחרים!

- ועוד דבר קטן ומעניין: פרח מחליף צבעים!
אם במהלך מסלול פגשתם צמח שחלק מפרחיו סגולים וחלק ורודים, דעו שזהו הפרח בעל השם המוזר "עכנאי יהודה". פרח זה משנה את צבעו מסגול-כחול לורוד-ארגמן.

מדוע צבעו של הפרח משתנה? לא לגמרי ברור. על פי אחד ההסברים הפרח הסגול-כחול משנה את צבעו לאחר שהחרק מבקר בתוכו ומפזר בו אבקנים. פרח שהואבק ע"י החרקים הופך לורוד-ארגמן וכך יודעים החרקים שאין טעם להיכנס אליו שוב...
בפעם הבאה שתלכו במסלול נסו לנחש האם הפרח שאתם רואים כבר הוא עדיין מחכה לחרק...

לסיום נאסוף את החניכים ונסכם:

בשלב האחרון למדנו על תופעות מעניינות מעולם הטבע. התופעות הללו נמצאות סביבנו כל הזמן, אנו רק צריכים להפנות אליהן את העיניים ואת הלב. כל אחד מאיתנו מתעניין בדברים אחרים – אחד בחיות, אחד בצמחים, אחד בנופים ואחד בכוכבים... אך אין ספק שבכל התחומים הללו יש לנו עוד הרבה מה ללמוד ולגלות.

במחנה נהיה במצב בו אנו מנותקים מהסביבה הרגילה שלנו, מהבית ומהעולם הטכנולוגי, כדאי שנצל את ההזדמנות הזו להתבונן סביבנו, להרגיש יותר את הטבע וללמוד עליו דברים חדשים!

למזכיר/ה

במהלך המחנה כדאי להזכיר לחניכים להתבונן סביבם ולחפש את התופעות שעליהן למדו בפעולה זו או על תופעות אחרות (פרחים, חיות, נופים ועוד). עודד אותם לשים לב למסלול ולא רק לחברים ולממתקים...

סיכום

בפעולה זו הבחנו עד כמה אנו תלויים במוצרי חשמל ובטכנולוגיה, פעולות רבות בחיי היום יום שלנו נעשות ע"י שימוש במכשירים אלו, וכאשר איננו יכולים להשתמש בהם מסיבות שונות אנו מרגישים חסרי אונים. בפעילות זו ניסינו לפתוח נקודת מבט חדשה ולגלות עולמות חדשים בהם ניתן להבחין רק כאשר מתנתקים מעט מהכבלים. חווינו יחד את פקיחת העיניים לטבע הסובב אותנו ואת התחושות שעולות בנו כאשר אנו מתחברים לטבע.

לסיום חיפשנו את התחום שמדבר אלינו ומעורר בנו סקרנות, ראינו שיש לנו עוד הרבה מה ללמוד ולגלות וכל שנותר לנו הוא לפתוח את העיניים ובעיקר את הלב!

חבריא א' א'

מטלות

1. החניכים ילמדו על אופני תקשורת שונים בהם אנו משתמשים כדי לתקשר עם אנשים.
2. החניכים יחדדו את הצורך בקשר אנושי פנים אל פנים לעומת קשר מילולי ווירטואלי.
3. החניכים יעמדו על חשיבות חיי החברה במסגרת המחנה ויפנימו את הצורך ברגישות כלפי החברים בתנאים אלו.

ערכים

- * 5 כרטיסיות: קולות של תינוק, דיבור בטלפון, הבעות פנים, תנועות גוף, עיניים.
- * רשות: הקלטה / הסרטה לשלב ב'
- * כדור

מהלך

שלב א' - הכול דיבורים?

נכין מראש 5 כרטיסיות: קולות של תינוק, דיבור בטלפון, הבעות פנים, תנועות גוף, עיניים.
נחלק את החניכים לזוגות או שלישיות כאשר כל זוג או שלישיית חניכים יקבלו כרטיסיה. (אם יש צורך נכין מכל כרטיסיה כמה עותקים).
בכל פעם נכריז על מסר כלשהו אותו צריכים כל זוג או שלישיה להעביר ביניהם ע"י שימוש באמצעי שרשום בכרטיסיה שלהם. לאחר העברת כל מסר

יעבירו החניכים את הכרטיסיה לחניכים היושבים לצידם ויקחו מהחניכים היושבים בצד השני כרטיסיה אחרת שטרם היתה בידיהם.

המסרים:

"אני אוהב אותך", "היה לי טוב היום", "אני כועס עליך", "מפחיד פה!",
"מה אתה עושה?"
(לדוגמא, את המסר "מפחיד פה!" אפשר להעביר בתנועות גוף של פחד, בעיניים מפוחדות, בבכי מפוחד של תינוק וכו')

נשאל את החניכים:

מה הכוונה אצל הכרטיסיוג שקיבאג?

הכרטיסיות מבטאות **אופנים** שונים בהם אנו משתמשים כדי **לתקשר עם סביבתנו**, החל מקולות תינוקיים ולא ברורים ועד דיבור בו אנו מבטאים באופן מילולי ומפורש את מה שרצינו לומר. קשר בין אנשים יכול להתבצע באופנים שונים וברמות שונות, כאשר האופן בו אנו משתמשים משפיע על הרמה. כמעט כל האופנים שהזכרנו במשחק הם אופנים שניתן להשתמש בהם רק כאשר האדם השני עומד מולנו ממש.

נשאל את החניכים:

איזה מהאופנים שהזכרנו יוצר קשר הכמה גבוהה ואיזה הכמה נמוכה?

ניתן לחניכים לדון בשאלה ונשאיר אותה פתוחה לשלב הבא.

שלב ב' - וירטואלי או חי?

רשות: נשמיע לחניכים הקלטה של אמא שמוסרת ד"ש לבן שלה שמשרת בצבא, או שנצלם מראש את אימו של אחד החניכים מוסרת לו לילה טוב ומברכת אותו לפני השינה.

נראה לחניכים את ההסרטה או ההקלטה ונשאל:

– האם הבן היה מעדיף אפיוס אג אימו או אקבא אג הד"ש שמסרה לו?
– האם הייגם נוצים שאמא גמסור אכס בכל ערה איזה טוב השיחג טאפון או שגהיה בביג? מדוע?

גם אם החלטנו לוותר על ההקלטה, נפנה לחניכים את השאלה השנייה.

לאחר שנשמע את תשובותיהם, נחזור לשאלה שהעלינו בסיום השלב הקודם. סביר להניח שהחניכים אמרו שהדיבור יוצר קשר ברמה גבוהה יותר משאר האופנים. השאלה שהעלינו כעת מובילה לתשובה הפוכה – במפגש חי אני פוגש לא רק את המילים שאומר לי האדם, אלא גם אותו עצמו, ולכן נשמח יותר אם אמא תהיה בבית ותיתן לנו חיבוק או נשיקת לילה טוב מאשר ברכת לילה טוב דרך הטלפון.

רק כאשר אני פוגש באמת את האדם אני יכול לראות את עיניו, את הבעות פניו ואת תנועות גופו, דרך שפת הגוף שלו אני יכול לקלוט את הרגשות שהוא מעביר לי בצורה חזקה יותר מזו שעוברת במילים בלבד. אני יכול לחוש באמת את האדם שנמצא מולי והקשר שנוצר בינינו יהיה עמוק יותר משום שהרגשות חזקים וגלויים יותר.

כדי להמחיש לחניכים את ההבדל בין מפגש מילולי ווירטואלי למפגש ממשי נשחק עימם במשחק הבא:

החניכים יעמדו במעגל וישחקו "מסירות" בלי כדור אמיתי, בכל פעם שחניך ירצה למסור את הכדור לחניך אחר הוא רק יאמר: "עכשיו אני מוסר את הכדור ל...". החניך שקראו בשמו ימשיך "למסור" את הכדור בעל פה לחניך אחר וכך הלאה. על הכדור לעבור בין כל החניכים אך אסור שהוא יגיע לאותו חניך פעמיים.

בסיום המשחק נשחק שוב מסירות והפעם עם כדור אמיתי, החניכים יזרקו זה לזה את הכדור עפ"י אותם כללים ובאותו סדר של הסבב הראשון. ניתן לחזור על המשחק כמה פעמים עד שהאווירה 'תתחמם' מעט.

נשאל את החניכים באיזו צורה הם נהנו יותר מהמשחק – במילים או במשחק האמיתי.

המשחק הראשון היה פחות מעניין, ואילו מהמשחק השני אפשר ליהנות הרבה יותר, זהו משחק חי וחוויתי יותר, הוא מעורר בנו התרגשות ורגשות נוספים. כך גם בקשר עם אנשים אחרים, חלק מהקשר שלנו עם אנשים אחרים מתבצע במפגש חי עימם וחלק דרך אמצעי התקשורת השונים (טלפון, הודעות sms, אינטרנט, פייסבוק). מפגש דרך אמצעי תקשורת הוא מפגש וירטואלי ו'בש' יותר. אם אנחנו רוצים ליצור חברות אמיתית עלינו לצאת ולפגוש את החברים עצמם ולא רק את המילים שלהם... מפגש פנים אל פנים הוא מפגש שמעורר קשר ורגשות עוצמתיים יותר.

אם הנושא רלוונטי עבור החניכים, נפתח בנקודה זו את נושא ה"חברות" בפייסבוק ובאינטרנט, לעומת מפגש פנים אל פנים עם חברים.

נשאל את החניכים:

איזה משני המשחקים דומה יותר למחנה?

כמובן שהמשחק השני. במחנה אנו פוגשים חברים רבים, זהו מפגש ממשי וארוך. זו גם הסיבה שהמחנה הינו חוויה חזקה ומשמעותית כל כך. העובדה שאנו מוקפים כל הזמן בחברים, חווים עימם דברים ולא נפרדים מהם לאחר כמה שעות, מעצימה את הקשר שלנו איתם ומחזקת אותו.

שלב ג' - הצעדה השנתית!

נספר לחניכים על צעדת החיות המתקיימת מידי שנה בעיר הבירה. כל החיות מחכות לצעדה בכיליון עיניים ובהגיע התאריך המיועד הן נוהרות אליה בהמוניהן. במשך הצעדה מתקבצות החיות לקבוצות עפ"י המינים השונים וכל מין מכין לעצמו שלטים וקישוטים שיבליטו את הקבוצה שלו. הצעדה נמשכת יום תמים והחיות מסתובבות בכל העיר במסלול קבוע עד הבמה המרכזית.

באחת השנים לא תוכננה הצעדה כראוי, החיות לא זכרו את כללי הצעדה וכל קבוצה החלה לצעוד בקצב שלה - הצבאים והנמרים שעטו קדימה, נכנסו לתוך השטח של הפרות וגרמו לאנדרלמוסיה, הסוסים לא הבחינו בצבים ודרסו כמה מהם, והזברות לא הסתדרו על פי הגודל, כך שהזברות הקטנות מצאו עצמן נדחפות על ידי הזברות הגדולות. כל קבוצה ניסתה להגיע ראשונה לבמה המרכזית ולבלוט יותר מהקבוצות האחרות. (בטון דרמטי) באותה שנה נפגעו רבות מן החיות על ידי חיות ממין אחר או אפילו על ידי חיות מהמין שלהן שלא היו מספיק ערניות ומתחשבות.

והנמשל מובן...

נסביר לחניכים כי המחנה הוא כמו הצעדה השנתית - זהו האירוע הסוער ביותר של התנועה במשך השנה כולה. כולנו מחכים לו, נהנים בו מאוד ומתמלאים חיים מהמפגש הגדול, אך העוצמות שבמחנה יכולות לגרום לנו לשכוח את הפרטים הקטנים, את תשומת הלב והרגישות הבסיסית שלנו לכל בן אדם.

לפעמים כדי להראות את העליונות של הסניף שלנו אנו פוגעים בחניכים מסניפים אחרים, או שסתם כך איננו שמים לב שחניך אחר מהקבוצה שלנו לא נהנה ממשוהו או נפגע ממשחק כלשהו.

ניתן לחניכים דוגמאות מעשיות למצבים בהם עלינו להיות ערניים ורגישים

לכך שאיננו פוגעים באף אחד (מוראל, תורות לשירותים ולמקלחת, משחקים חברתיים).

אם הסיפור ילדותי מידי עבור החניכים ניתן להחליף את צעדת החיות במשחק כדורסל בינלאומי אליו מתקבצים אוהדים רבים של קבוצות שונות.

נסיים ונאחל לחניכים שהמחנה יהיה חוויה חברתית חיובית ובעלת משמעות!

סיכום

בפעולה זו שוחחנו על אמצעי קשר שונים בין בני אדם. ראינו שכדי לתקשר אנשים יכולים להשתמש בדרכים שונות והדרך משפיעה על רמת הקשר שיווצר.

כאשר הקשר שלנו עם אנשים מתבצע במפגש חי הוא יהיה קשר חזק ועוצמתי יותר מאשר קשר וירטואלי ומילולי בלבד. במפגש פנים אל פנים אנו מתקשרים גם דרך שפת הגוף, כך אנו יכולים לחוש יותר את האדם והרגשות גלויים וישירים יותר. המפגש עם חברים במחנה הוא מפגש חי ולא וירטואלי.

המפגש במחנה הוא מפגש אינטנסיבי וממושך ולכן הוא משמעותי ועוצמתי, וחשוב שנזכור בזמן זה להיות ערניים ורגישים לחברינו ולהיזהר שלא לפגוע בהם, כדי שלכולם החוויה הזו תהיה מהנה ובונה.

מעלות ומעלה פעולות לשבטים

שביל? אדמה? בשביל מה?

נטרוג

1. החניכים ילמדו כי קיימים אופנים שונים להכרת הארץ ויכירו את העוצמה הטמונה בחוויה החושית הנוצרת בטיול.
2. החניכים יחוו את תחושת הקשר הפנימי שנוצרה אצלם ביחס למקומות שבהם שהו באופן מוחשי.
3. החניכים יחשפו למקורות העוסקים בנושא ההליכה והטיול בא"י ומשמעותם.

עצרים

- * 2 כוסות מיץ (תפוזים ומנגו)
- * כרטיסיות
- * מפת א"י
- * פתקים קטנים
- * דפים
- * כלי כתיבה
- * מקורות
- * חיל משחק

מהלך

אמצעים/ה:

פעולה זו מעט ארוכה מהרגיל, בחר מתוכה את החלקים שיתאימו יותר לחניכך.

שלב א' - "ללכת כי כולם הולכים"?

בפעולה זו נעסוק באהבת א"י דרך הרגליים. נפתח בהצגת דעה שונה מן המקובל ונקריא לחניכים את הציטוט הבא:

"הרציונל שכדי להכיר את המקומות הללו מוכרחים לעשות את זה באופן בלתי אמצעי, ברגליים, הוא מופרך. מי קבע שמוכרחים להכיר את כל הארץ באופן "בלתי אמצעי"? ילדים באמריקה מכירים את כל המדינה שלהם? ... אם יש מקום קצת מסוכן, לא צריך להגיע אליו ברגליים. ואם רוצים להכיר אותו, אפשר לעשות את זה בדרכים אחרות, יש אמצעי המחשה ויזואליים מצוינים. אני למשל מכירה היטב ציפורים נדירות מהסוואנה האפריקאית בלי שהייתי שם, בזכות סרטי טבע מצוינים של הנשיונל ג'יאוגרפיק." (ד"ר חנה נוה, מוסף "הארץ" 29.4.9)

הציטוט שקראנו מהווה עבורנו אתגר. בישראל הטיולים הרגליים הם חלק בלתי נפרד ממערכת החינוך, מהיכן זה מתחיל? מדוע עלינו להכיר את הארץ דווקא "דרך הרגליים"? למה לבחור בדרך הזו, שהיא הדרך הקשה יותר? אולי באמת אנו יכולים להכיר את הארץ גם כשאנו יושבים על הכסא הנוח בביתנו? פתחנו שאלות רבות וכעת הגיע הזמן לברר אותן... אז קדימה, בואו נצא לדרך ונתחיל לברר!

נציג בפני החניכים משימות עפ"י החושים:

מישוש - נוציא חניך אחד מהחדר ונבקש מחניך אחר להסביר לאותו חניך מה זה פלסטלינה, בלי להשתמש במילה פלסטלינה.

טעם - נניח בפני החניכים כוס מיץ תפוזים וכוס מיץ מנגו (אפשר גם מאכלים / משקאות אחרים הזהים זה לזה במראה) ונבקש מכל אחד מהם להמר באיזה מהכוסות יש מיץ תפוזים ובאיזה מיץ מנגו, ניתן לאחד החניכים לטעום ולהכריע מי צדק.

ראיה - נקרא לחניך שלא היה בעבר בביתו של חניך אחר מהשבת, נבקש מהחניך השני לתאר את החדר שלו והחניך הראשון ינסה לצייר את החדר עפ"י התיאור.

נשאל את החניכים:

– איזו חושים היו יכולים לעזור לנו להשיג השונג?

– מדוע לנו צרכים את החושים? מה נוגד לנו המפגש החושי החמשי?

ללא שימוש בחושים איננו יכולים לחוות את עצם הדבר. אפשר לנסות להסביר למישהו במילים מה זה פלסטלינה, או כיצד נראה החדר שלי – אך הסבר כזה לא יצליח להעביר לאדם השני את מהות הדבר, כשם שעיוור לא יכול להבין את ההבדל בין כחול לאדום מבלי לראות אותם. רק כאשר נחוה את הדברים על בשרנו ממש, באמצעות החושים שלנו, נצליח לקבל את התמונה המלאה ולהבין את המהות של כל דבר. יתר על כן – במפגש אמיתי וחי איננו רק רוכשים את הידע על מהות הדבר, במפגש כזה הדברים נחרטים בתוכנו והופכים להיות חלק מהחוויה הפנימית והנפשית שלנו.

כיצד זה קשור לנושא שלנו?

נשאל את החניכים:

– מה פירוש הביטוי "ידעג הארץ"? האילו דרכים נוגד אדעג הארץ?

נשמע את תשובות החניכים ולאחר מכן נפזר בחדר כרטיסיות ובהן רשומות תשובות אפשריות (ניתן להוסיף כרטיסיות בהן נרשום תשובות של החניכים שלא הופיעו בכרטיסיות המקוריות).

הכרטיסיות:

צפייה בתמונות נוף ובסרטונים לימודיים במחשב

קריאת ספרים על א"י

הליכה לטיולים באזורים שונים

לימוד בביה"ס

טיסה בשמי הארץ

נסיעה למקומות ברחבי הארץ

נשאל את החניכים:

– כאילו חושים אנו משתמשים בכל אמת מן הדרכים האלו?

בלימוד על א"י באמצעות ספרים, תמונות וסרטים אנו לומדים להכיר את הארץ דרך חוש הראיה. אפילו נסיעה או טיסה בשמי הארץ מתבססים על ראייה בלבד, אך בטיול לעומת זאת שותפים כל החושים כמעט – אנו רואים את הנוף, שומעים את רחשי הטבע, מריחים את האדמה (אפשר גם לטעום...) וממשיים את רגביה.

מה זה משנה כמה חושים משתתפים במעשה שלנו? כדי לדעת משהו (את הארץ למשל...) מספיק שכל בלבד, לא?
לא בדיוק... יש הבדל בין לדעת על הארץ לבין לדעת את הארץ – שזוהי איננה רק ידיעה שכלית אלא גם ידיעה נפשית של יצירת קשר. המפגש באמצעות החושים הוא המוביל ליצירת קשר. בשלב הלימוד על הארץ והצפייה בתמונות או במפות נוצר הקשר הראשוני, שהוא קשר של ידע והכרות שכליים, אך בטיול נוצר מפגש של כל החושים שלנו עם הארץ. המפגש הזה יוצר בנו חוויה נפשית פנימית עמוקה, אנו מצליחים להגיע למהות של הארץ, הגוף שלנו כולו שותף בפגישה וכך היא הופכת לחוויה חזקה שנחרטת בנו ויוצרת את הקשר הפנימי שלנו לארץ. החוויה הזו היא חוויה שלא ניתן להשיג באמצעות מילים או תמונות בלבד, וזהו סוד הכוח של הטיול וההליכה הרגלית!
אין תחליף שיוביל לאותה אהבה שתיווצר בנו כלפי ארץ ישראל כאשר נלך לטייל בשביליה, נחזה בנופיה, נמשש את אבניה, נריח את אדמתה ונשמע את רחשיה!

שלב ב' – אנחנו על המפה!

נחלק לכל חניך פתק קטן ונבקש מהחניכים לכתוב את שמם על הפתק. לאחר מכן כל חניך יבחר מקום בארץ שהוא אוהב, נניח על הרצפה מפה גדולה של א"י. וכל חניך יניח את הפתק עם השם שלו במקום אותו בחר. נערוך סבב בין החניכים, כל חניך יספר מהו המקום שבחר ומדוע בחר בו, כאשר החניך מספר על המקום אותו בחר נשאל אותו האם היה במקום הזה, מתי ובאיזו מסגרת (אלא אם כן החניך בחר את המקום בו הוא גר...). חשוב לתת לכל החניכים לדבר בסבב הזה כדי שכל חניך יחווה בעצמו את תחושת הקשר למקום שבחר.

לאחר הסבב נשאל:

– האם נזה / כל המניכיס, במרו מקום בו היו בלעדי? מדוע?

כפי שאמרנו קודם לכן, כאשר אנו נמצאים במקום וחווים בו חוויות הוא נטמע בתוכנו. ההליכה והמפגש הבלתי אמצעי קושרים אותנו למקום, מחדירים אותו לליבנו, וכך גם כעבור זמן המקום מעלה בנו זיכרונות ורגשות. בסבב שערכנו הצפנו בעצם את כל התחושות הקיימות אצלנו לגבי המקום שבחרנו, את הזיכרונות והאהבה שנוצרו אצלנו בזכות המפגש החי עם המקום.

שלב ג' – הולכים בדרכם...

מהיכן התחיל הכול? מה הבטיח הקב"ה לבני"אם יתהלכו בארץ? ומה אמר טרומפלדור בהקשר הזה? על כך ועוד במשחק שלפנינו...

נחלק לכל חניך דף ריק וכלי כתיבה ונבקש מהחניכים להניח את כף הרגל שלהם על הדף ולצייר אותה. ניצור על הרצפה מעין "מסלול" המורכב מצעדי החניכים ובין הצעדים נניח ארבעה מקורות שהכנו מראש, כאשר המקור הראשון מונח בתחילת המסלול.

ניקח חייל משחק ונניח אותו על כף הרגל הראשונה, ונסביר לחניכים את ההוראות:

על כל מקור ישנן שתי שאלות, כל תשובה נכונה מאפשרת לחניכים להתקדם מספר צעדים.

את מספר הצעדים יש לקבוע תוך כדי המשחק עפ"י מספר כפות הרגליים המונחות, אם ישנו מספר קטן של כפות רגליים – תשובה נכונה תזכה ב 1-2 צעדים, אם ישנו מספר גדול – תשובה נכונה תזכה ב 3-4 צעדים.

חשוב לשים לב שלא נפספס את המקורות עצמם ולתכנן שלאחר כל שתי שאלות החייל ינחת על המקור הבא.

מקורות ושאלות:

מקור 1:

"קום התהלך בארץ לאורכה ולרוחבה כי לך אתננה" (בראשית י"ג, י"ז)

שאלות:

1. מי אמר למי אג הפסוק הזה? (הקב"ה אמר לאברהם אבינו)
2. האם אברהם ביצע אג הציווי? גנו שמו של 3 מקומות באלף א"י הם ה"ע אברהם. (לדוגמא: באר שבע, אלון מורה, הר המוריה)

מקור 2:

"כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבולכם" (דברים י"א, כד)

שאלות:

1. מתי אמר הקב"ה לבנ"י אג הפסוק הזה? (במדבר, לפני הכניסה לא"י)
2. עפ"י הפסוק, מה בנ"י צרכים לעשות כדי שהאלף יהיה שייכת להם? (להתהלך בה, להדגיש לחניכים שההליכה היא זו שמקנה לנו את א"י)

מקור 3:

"במקום בו תחרוש המחרשה היהודית את התלם האחרון - שם יעבור גבולנו" (יוסף טרומפלדור)

שאלות:

1. עפ"י טרומפלדור, איזו משמעות יש להגייסות ועבודת האדמה באלף? (ההתיישבות והחקלאות הן אלה שקובעות את גבול השטח היהודי. כאשר אנו מתיישבים במקום מסוים, מתהלכים בו ועובדים את אדמתו - הוא הופך להיות שלנו באופן ממשי)
2. שאלה אדיון: האם אגם מושיב שדכיו של טרומפלדור מתמשים במציאות?

”אני מאמין שאין דרך טובה יותר לחוש את הקשר לארץ ישראל מאשר להלך בה לאורכה ולרוחבה לחצות את עמקיה, להעפיל על פסגת הריה. לסייר בשביליה - גם הנידחים ביותר. רק כאשר אתה מסייר ברגל ברחבי הארץ, מתבשם מנופה, ורואה במו עיניך את שרידיה הקדומים, ויישוביה החדשים, אתה מרגיש את הקשר האמיתי לארץ ישראל ואת היותך בן הארץ הזאת” (זאב וילנאי, חוקר א”י)

שאלות:

1. עפ”י צאק וילנאי, מה יוצגת ההליכה כארץ? (קשר אמיתי לארץ ישראל, קשר נפשי ופנימי)
2. צאק וילנאי מציג את הקשר לא”י כמוויה מושיג, איזו מושיג עפ”י דבריו שגורם לטויל? (ריח, ראייה, מישוש. חוש נוסף שלא מוזכר בדבריו ומשתתף בטויל הוא שמיעה)

שימו לב כי השאלות אינן קשות, והמקורות מונחים לפני החניכים. מטרתנו היא שהחניכים יקדישו תשומת לב לתוכן המקורות ויעבדו אותם.

בסיום המסלול נסכם עם החניכים את המקורות שפגשנו: מקורות אלו חשפו בפנינו באופן הדרגתי את הטעם והשורש של הנוהג הנפוץ לטייל בא”י באמצעות הליכה רגלית. ראשית פגשנו בציווי שנצטווה אברהם אבינו להתהלך בארץ, משום שזו תינתן לו ולזרעו, בהמשך אומר הקב”ה כי ההליכה עצמה היא זו שתקנה לנו את א”י. עלינו לשים לב למשמעותה של אמירה זו כאשר אנו מתהלכים בא”י, אנו מביאים להתגשמות הבטחת הארץ במו רגלינו! יש להליכה שלנו כוח!

לאחר מכן ראינו את דבריו של יוסף טרומפלדור שמאמין שכל שטח אדמה נוסף שאנו מעבדים מרחיב את גבולנו. טרומפלדור איננו מדבר על הליכה וטיול דווקא אלא על עבודת האדמה, שהיא מפגש חזק וממשי עוד יותר עם הארץ. לסיום מתאר זאב וילנאי באופן ציורי את הקשר הנוצר במהלך הטיול וההליכה, עפ”י דבריו לא נוצרת רק שייכות פיזית אלא גם שייכות נפשית-פנימית.

לסיום ניתן להקריא לחניכים את הקטע הבא המספר על אחיקם עמיחי ודוד רובין מקרית ארבע שנרצחו במהלך טיול שערכו בנחל תלם.

קצת על דוד ואחיקם...

אחיקם עמיחי ודוד רובין היו מאוהבי הארץ אשר חרשו את הארץ לאורכה, לרוחבה ולעומקה...

כשם שהלכו בנחלי המדבר או הרמה כך הלכו בנחלי שומרון ויהודה בלא שום הבדל ואפילו עם זיקה היסטורית יותר גדולה. אחיקם ודוד נפלו במלחמת כיבוש הארץ ונטמנו באדמה שכל כך אהבו, אדמת ירושלים עיר הקודש. לא לחינם הם נקברו סמוך לקברו של גנדי, שלימדנו אהבת ארץ ישראל מהי, והיה מרבה לומר לנוער: "תמשיכו לטייל בנקיקים ובסדקים של ארצנו המדהימה. אך, תלכו יחפים כי אתם דורכים על הפסוקים". אחיקם ודוד הלכו אחר צווי הפסוקים כדי להבטיח ש"כל המקום בו תדרוך כף רגלנו יהיה לנחלה". הם הלכו לחוש את רוחם של קנאי ולוחמי בר כוכבא במערת טור א-צפא ושם נפלו כלוחמים בקנאתם לשם הא-ל ולשם ארץ ישראל שכל כך אהבו. דמיהם נספגו באדמת אהבתם, אנו חשים שקול דמי אחינו זועקים אלינו מן האדמה ואומרים לנו אל תרפו, המשיכו לטייל בנקיקים ובסדקים של ארצנו המדהימה כי רק כך תבוא הישועה. (מתוך אתר "חלקת השדה")

אופציה נוספת לסיום - נשיר עם החניכים את השיר "קום והתהלך בארץ":

קום והתהלך בארץ / מילים: יורם טהרלב

קום והתהלך בארץ	בתרמיל ובמקל.
בבנייני הראווה,	וודאי תפגוש בדרך
מסתתרת המולדת	שוב את ארץ ישראל.
ביישנית וענווה.	יחבקו אותך דרכיה
קום והתהלך בארץ...	של הארץ הטובה,
וכרמי עצי הזית	היא תקרא אותך אליה
ומסתור המעיין	כמו אל ערש אהבה.
עוד שומרים על חלומה	זאת אכן אותה הארץ,
וחלומנו הישן.	זו אותה האדמה
וגגות אודמים על הר	ואותה פיסת הסלע
וילדים על השבילים,	הנצרבת בחמה.
במקום שבו הלכנו	ומתחת לאספלט
עם חגור ותרמילים.	
קום והתהלך בארץ...	

סיכום

בפעילות זו הכרנו את ההבדל העצום שבין הכרת הארץ באופן שכלי לבין הכרת הארץ באופן מוחשי (ע"י החושים). הבנו שכאשר אנו הולכים בארץ ברגלינו ממש נוצר מפגש מוחשי המוביל ליצירת קשר פנימי וחוויה נפשית. בהמשך חווינו מחדש תחושת קשר שקיימת אצלנו למקום בו היינו, תחושה שנוצרה בעקבות המפגש שלנו עם המקום בעבר והזיכרונות שנחרתו בנו. לסיום נחשפנו למקורות שהעניקו לנו את המסגרת ההיסטורית ובהם ראינו שעניין ההליכה בארץ קיים עוד מימי אברהם אבינו ושללהליכה יש משמעות של קניין פיזי ונפשי, ולכן כאשר אנו הולכים בארץ היא הופכת להיות חלק ממנו!

פסק זמן

מטרות

1. החניכים יבינו את הצורך ב"פסק זמן" מהשגרה העמוסה ויכירו בכך שפסק זמן מאפשר התבוננות ומפגש מחודש עם עצמנו ועם הסביבה.
2. החניכים יחוו מפגש עם עולם הטבע ויעמיקו באיזון ובהתבוננות הפנימית שמאפשר החיבור לטבע.
3. החניכים יעמיקו בקשר שבין הטבע והצמיחה לבין מקור החיים – הקב"ה.

ערכים

- * אביזרים למפגש תרבויות (לדוגמא: סדינים לבנים, תמונת נוף ובגדים צבעוניים – לאנשי המזרח, שעונים, פלאפונים ועניבות – לאנשי המערב)
- * כלי כתיבה
- * דפים
- * מקורות

מהלך

פעולה זו תיערך בשטח פתוח. נחפש פינה של טבע באזורנו (יער, גבעה, שדה וכדו') ושם נערוך את הפעילות.

שלב א' – "הלואי שיפגשו מזרח ומערב"

נחלק את החניכים לשתי קבוצות: קבוצת אנשי המזרח וקבוצת אנשי המערב. קבוצת אנשי המזרח היא קבוצה המתגוררת בכפרים בארצות המזרח ועוסקת ביוגה, מדיטציה וחיבור לטבע. קבוצת אנשי המערב היא קבוצת עובדי היי-טק מארה"ב.

נספר לחניכים שאנו עומדים לערוך כעת מפגש בין תרבויות. במפגש תצטרך כל קבוצה לארח את בני התרבות השנייה ולהציג בפניהם את אורח חייה. במפגש על החניכים להתמקד בכמה נקודות: סדר יום, סביבה, קצב חיים, משפחה וערכים מרכזיים. כל קבוצה תקבל את האביזרים המתאימים לה וחמש דקות לתכנון, לאחר מכן ייערך המפגש עצמו.

בסיום המפגש נדון עם החניכים:

- אאיזה אורח חיים דואים יוגר החיים שלנו?
- האם אמת אהגרכויוג האלו אדיפה א מבינה? האם ניגן אמאק אג א מה שזאינו אמיוכי ושליאי?

מבחינות שונות, אורח החיים שלנו הוא אורח חיים מערבי, סדר היום שלנו עמוס ומלא בעשייה, הסביבה שלנו מערבית ומתקדמת ורמת החיים שלנו גבוהה. לאורח החיים הזה ישנם יתרונות וגם חסרונות - מצד אחד אנו חיים בעולם של עשייה ופעילות, התרבות שסביבנו מעודדת אותנו ליצור ולהתקדם, וזו גם המטרה שלשמה הגענו לעולם, אך מצד שני עשייה בלתי פוסקת יכולה להביא לכך שהאדם ישכח את עצמו וישקע במרוץ בלתי נשלט. אורח החיים המזרחי הוא אורח חיים מאוזן ורגוע יותר, בו האדם מחובר יותר לעצמו ולסביבה הטבעית.

נסכם בכך שאף אחת מהתרבויות איננה רצויה באופן טוטאלי. היתרונות של האחת הם החסרונות של האחרת, לכן יש צורך בשילוב של שתיהן.

נציג בפני החניכים את הפסוקים "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך", "ויום השביעי שבת לה' אלוקיך" (שמות כ', ט-י).

נשאל את החניכים:

- איזה פסוק אמאים אדעגכס אכל גרכוג?
- מה אמאק הזיכויג של שני הפסוקים הזכורים?

הפסוקים מדברים על עשייה מול מנוחה ורגוע. צירוף הפסוקים יחד מלמד אותנו על האיזון הרצוי בין שתי הקצוות הללו. ביהדות ישנו שילוב בין שתי התרבויות שהזכרנו קודם לכן - מצד אחד אנו מצווים לעבוד שישה ימים, אך מצד שני בשבת עלינו לשבות ממלאכה. כך אנו עוסקים בעשייה ופיתוח

אך לא טובעים בעשייה הזו. השבת מהווה פסק זמן בו אנו יכולים להתנתק, להירגע, להתחבר לפנימיות שלנו ולחיות חיים מאוזנים וטבעיים.

ומה הקשר למחנה??

גם במחנה יש בחינה מסוימת של שבת – אנו מתנתקים מהשגרה ומהסביבה הרגילה והמערבית שלנו ויוצאים ל"פסק זמן". לפתע אנו מוצאים את עצמנו אי שם בטבע – רחוקים מהמשפחה, מהשכונה, מביה"ס ומכל הדברים היומיומיים. הריחוק הזה מוציא אותנו מתוך הזרימה השוטפת של החיים ומאפשר לנו להתבונן עליהם במבט מחודש ומעמיק. הוא עוזר לנו להתחבר לטבע ולצדדים שזנחנו בתוך מרוץ החיים.

שלב ב' - התבוננות

פסק הזמן שלנו במחנה מתרחש בתוככי יער. ההתנתקות מהסביבה המתקדמת והשהות בחיק הטבע יכולה לחבר אותנו חזרה לטבעיות שלנו, ממנה התרחקנו במובנים רבים.

נחלק לחניכים דפים וכלי כתיבה ונסביר להם כי כעת כל אחד יצא לסיבוב קטן באזור. נקבע את מסלול ההליכה (למשל עד לעץ הגבוה, משם לשטח הריק וחזור למקום בו ישבנו) ונורה לחניכים לחזור תוך 3-5 דקות. במשך הסיבוב יצטרך כל חניך לרשום את הדברים שהוא רואה סביבו. כאשר ישובו החניכים נאמר להם כי כעת הם יצאו לסיבוב נוסף באותו מסלול בדיוק וירשמו שוב את הדברים שהם רואים, אך כל הפריטים ברשימה החדשה צרכים להיות פריטים שלא נרשמו ברשימה הראשונה!

כאשר ישובו החניכים מהסיבוב השני נשאל:

– האם הפעם השנייה הצלחתם לראות פריטים שלא נראו הפעם הראשונה?

– מה זה אומר?

בחיי היום יום שלנו אנו לא רגילים לפקוח את העיניים ולהתבונן סביב, בדרך כלל כשאנו הולכים בדרך אנו מסתכלים על הסביבה באופן שיטחי ללא תשומת לב מיוחדת לטבע שסביבנו. גם במחנה אנחנו יכולים לשים לב רק לחברים, לממתקים או לפלאפון... כדי להתחבר לטבע צריך קודם לפתוח את העיניים ואת הלב, להתבונן בטבע באמת ולנסות לחוש אותו. כאשר אני

הולך בכל יום מהבית לבית הספר ובדרך שם לב לשלכת של עץ התפוח,
לציפור מיוחדת שעפה מולי ולגוני השמים, זהו הצעד הראשון שלי ב"להיות
מחובר" לטבע.

בסיבוב השני שעשינו חשנו מה זה להתבונן בטבע באמת, ראינו כמה המון
דברים חדשים אפשר לגלות בטבע אם רק מתבוננים ומחפשים. הטבע מלא
בהפתעות והוא חי ומשתנה כל הזמן!

רגע, רגע... אנחנו מדברים על התבוננות, הכרות והתחברות לטבע, אבל מי
אמר שהטבע בכלל מעניין אותנו? אולי הוא נראה לנו משעמם? המחשב
והפלאפון שלי הרבה יותר אטרקטיביים...

נעלה את השאלה הזו בפני החניכים ונדון יחד איתם:

– מדוע כדאי לך להכיר יותר את הטבע? איזה מימד נוסף המימד הזה
לחיים שלך?

כשאנו עומדים מול הטבע אנו מתקלפים מהקליפות החיצוניות ונזכרים
בפנימיות שלנו, באמונה שלנו ובמטרות שלנו בחיים. כוחו של הטבע הוא
לעורר באדם את הנקודות הפנימיות שבו ולחבר אותו לעצמו ולאוקיו.
(כמובן שהטבע הוא גם מטרה בפני עצמה ולא רק אמצעי, אך חניכים
שמתקשים להתחבר למטרה זו יוכלו להתחבר למטרות אחרות שהחיבור
לטבע מסייע להן).

הדיון בשלב זה חשוב מאוד. הוא מקשר את החניכים עצמם לרעיון
שבפעולה ומאפשר להם להביע את דעתם ורגשותיהם בנוגע לעיסוק בטבע.
רק אם ניתן לחניכים להתבטא ולהגיע בעצמם למסקנות הם יצליחו למצוא
את החיבור האישי שלהם לנושא.

שלב ג' - המלך בשדה

בשלב הקודם הזכרנו את הטבע כמאפשר מפגש פנימי עם עצמנו, עם עולם
הרוח ועם הקב"ה, כעת נעמיק בנושא זה.
נחלק לחניכים את השיר שחיברה נעמי שמר עפ"י תורתו של ר' נחמן
מברסלב:

שירת העשבים

”דע לך
שכל רועה ורועה
יש לו ניגון מיוחד
משלו

דע לך
שכל עשב ועשב
יש לו שירה מיוחדת משלו
ומשירת העשבים
נעשה ניגון של רועה

כמה יפה
כמה יפה ונאה
כששומעים השירה
שלהם

**טוב מאד
להתפלל ביניהם
וביראה לעבוד את השם
ומשירת העשבים
מתמלא הלב ומשתוקק**

וכשהלב
מן השירה מתעורר
ומשתוקק אל ארץ ישראל
אור גדול
אזי נמשך והולך
מקדושתה של הארץ
עליו
ומשירת העשבים
נעשה ניגון
של הלב.”

את השיר הזה כתבה נעמי שמר עפ”י שתי תורות של ר’ נחמן שעוסקות בטבע. נקריא לחניכים קטע מתוך תורתו של ר’ נחמן שעל פיה חובר השיר:

”דע, כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּשִׁדְהָ אֲזִי כָּל הָעֵשְׂבִים כָּלָם בָּאִין בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה וּמְסִיעִין לוֹ, וְנוֹתְנִין לוֹ כַּח בְּתִפְלָתוֹ וְזֶה בְּחִינַת שְׁנִקְרָאת הַתְּפִלָּה שִׁיחָה, בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ב): ”שִׁיחַ הַשְּׂדֵה” שְׁכַל שִׁיחַ הַשְּׂדֵה נוֹתְנִין כַּח וְסִיוַע בְּתִפְלָתוֹ”
(ליקוטי מוהר”ן תנינא י”א)

נשאל את החניכים:

ר’ נחמן אומר שהעשבים **מסייעים** לאדם, אהגבאל, מה הכוונה אדעגכמ? כיצד יכולים העשבים אסייע לנו בגפילגענו?

בשלב הקודם דיברנו על כך שהטבע הוא דבר חי, הוא צומח ומשתנה ונמצא תמיד בתנועה. התנועה והחיים הם אלה שמסייעים לנו בתפילה, הם אלה שמעוררים את ליבנו ובכוחם להפוך גם את התפילה שלנו לתפילה חיה שפורצת מתוך הלב. כשאנו רואים את הבריאה בטבעיותה ובצמיחתה – הלב שלנו מתערר ומשתוקק למקור החיים – הקב"ה! (מעובד עפ"י מאמר של הרב דב זינגר).

סיכום

בפעילות זו הצגנו שתי צורות חיים שונות: עשייה מול מנוחה. ראינו שכל אחת מצורות החיים האלה איננה שלימה כשלעצמה ויש צורך בשילוב של שתיהן – מצד אחד עשייה, התקדמות והתפתחות ומצד שני פסק זמן שמאפשר לנו לנוח ולהתבונן באופן מעמיק על חיינו. המחנה מהווה פסק זמן שמנתק אותנו מהסביבה המתקדמת שלנו ומחבר אותנו חזרה אל הטבע. כדי להתחבר לטבע גם במובן הפנימי והנפשי עלינו לפתוח את העיניים ואת הלב, כך נוכל לחוש את החיים הצומחים סביבנו. ההתבוננות וההתחברות לטבע מסייעים לנו לשוב אל הפנימיות והאמת שלנו, להיזכר במטרות ובשאיפות שלנו ולהתחבר לעצמנו ולאלוקים. החיים והתנועה שבטבע מעוררים אותנו אל מקור החיים והצמיחה – הקב"ה.

עבודת שטח

מטרות

1. החניכים יתוודעו לכך שתנאים קשים מסוגלים להוביל לגילוי כוחות שטמונים בנו.
2. החניכים יבינו שכדי להתקדם מתוך קושי יש להשקיע מאמץ ועבודה, וכאשר עושים זאת ניתן להשיג תוצאות מפתיעות ומדהימות.
3. החניכים יפנימו את מידת ההסתפקות במועט והשמחה גם בתנאי שטח.

עצרים

* שקלים כמספר הקבוצות

מהלך

שלב א' - קושי או אתגר?

נשחק עם החניכים "כן, לא, שחור, לבן" בשני שלבים:

בשלב הראשון נשחק את המשחק עם הכללים הרגילים - נבחר חניך מתנדב, שאר החניכים יפנו אליו שאלות והוא יצטרך לענות עליהן בלי לומר את המילים "כן, לא, שחור, לבן". אם אמר בטעות את אחת המילים הללו - נפסל.

בשלב השני נשנה מעט את הכללים: על החניך המתנדב יהיה לענות על שאלות הקבוצה בלי לומר מילים שמתחילות באות א' או באות ל'. אם אמר מילה שמתחילה באותיות אלו - נפסל.

בסיום המשחק נשאל את החניכים:

- איזה שלב היה קשה יותר?

- מאיזה שלב נהניתם יותר?

כמובן שהשלב השני היה קשה הרבה יותר, אך מצד שני הוא היה גם יותר מהנה ומעניין כיוון שהאתגר היה גדול יותר. נמשיך ונשאל את החניכים:

- האם הייתם מכניס את השלב השני קשה או מאגרי?

- מה ההבדל בין קושי לאגרי?

מבחינה אובייקטיבית אין הבדל בין קושי לאתגר, ההבדל הוא סובייקטיבי בתחושה של האדם.

קושי ואתגר מתארים מצב קשה בו נמצא האדם. האדם עצמו מחליט האם ליפול ולהתייאש או לראות באותם תנאים בדיוק אתגר עימו הוא יכול להתמודד, להתגבר ולהתקדם.

נוסיף לשאול:

- איזו יכולת המתגדב השני גילה בעצמו?

- האם המתגדב הכאשר נדרש אליו את אותו יכולת?

המתנדב השני היה צריך להשתמש ביצירתיות ובדמיון ולחפש דרכים שונות מהרגיל כדי להצליח להשיב על השאלות. המתנדב הראשון נדרש לגלות את אותן יכולות אך באופן מצומצם יותר. מסתבר שדווקא החמרת התנאים גרמה ליכולות חזקות וחדשות לפרוץ. זוהי תופעה שמתגלה במצבים רבים בחיים - בקושי יש כוח חזק, הוא מאפשר לתכונות ויכולות שטמונות באדם לפרוץ ולהתגלות. דווקא כשהתנאים דחוקים - האדם נדרש לחשוב ולפעול באופן שונה, וכך יש לו הזדמנות לגלות תכונות שלא ידע על קיומן.

גם במחנה אנו נמצאים בתנאים קשים יותר מתנאי החיים הרגילים שלנו. הצמצום והקושי יכולים להוביל לכך שנגלה על עצמנו דברים חדשים, יכולות, כוחות ותכונות שלא התבטאו עד היום בתנאי שיגרה. ננסה לחשוב יחד עם החניכים על דברים טובים וחדשים שאנו יכולים לגלות על עצמנו במהלך המחנה.

שלב ב' - אמונה ומאמץ

מה צריך לעשות כדי לפתח את התכונות והיכולות שלי? כיצד אפשר להתרומם ולהגיע למקומות חדשים ומפתיעים?

נחלק את החניכים ל-4-2 קבוצות (תלוי במספר החניכים), לכל קבוצה ניתן שקל שבעזרתו עליהם להשיג כמה שיותר דברים תוך 10-15 דקות. (בשבת ניתן להחליף את השקל בחפץ בעל ערך מועט). כדי להשיג דברים על החניכים לפנות לאנשים ברחוב או לדפוק בבתים, להציג את עצמם כחניכים המשתתפים בפעולה, להסביר את המשחק ולשאול את האדם הראשון שפגשו מה הוא מוכן לתת להם תמורת השקל, לאחר מכן הם ימשיכו עם החפץ / המאכל שקיבלו וינסו להמיר אותו בחפצים נוספים, רבים יותר ושווים יותר, באותה דרך.

בסיום המשחק נכנס את החניכים ונבחן יחד את השלל שהצליחו לאסוף.
נשאל את החניכים:

- באיזה מצב הייגט הגמילא הפעילוג? אן הצאחג אהג'ע?

- האק הדברים שהעגט שויס יוגי מהשקל?

- האק חשגט הגמילא הנשחק גשעו אג כ' ז'ה?

- מה הייגט צרכים אעשג בשקל אשכר ו'הג'ד'ו אג מה שהעגט?

התחלנו את המשחק בעזרת משאבים מועטים ומצומצמים אך בעזרת **השקעה ומאמץ** הצלחנו להשיג דברים מפתיעים ומעניינים! בוודאי לא שיערנו בתחילת המשחק שאלו הדברים שיהיו בידינו בסופו...

בשלב הקודם דיברנו על הכוחות והיכולות שאדם יכול לגלות בעצמו במצבי קושי, אך הגילוי הזה איננו מתרחש מעצמו. האדם צריך להחליט שהוא מוכן להתאמץ כדי לפרוץ את הקושי. אדם שמאמין שביכולתו לפתח את האמצעים הדלים שבידיו (השקל) ולהגיע לתוצאות רחוקות, ומוכן להשקיע ולעבוד לשם כך - יגיע למקומות שיפתיעו אפילו אותו.
"השמים הם הגבול" - אך אל הגבול הזה ניתן להגיע רק על ידי אמונה ועבודה!

כדי שהמסר לא יישאר מעורפל וגבוה ניתן לחניכים דוגמאות מתוך העולם שלהם, וננסה לברר עימם כיצד מתבטאות האמונה והעבודה בתחומים

הללו: הצלחה בלימודים, שיפור המצב החברתי, חדר יפה ומסודר (ניתן להפוך חדר פשוט לחדר יפהפה גם כשהאמצעים דלים), שיפור היחסים בתוך המשפחה ועוד. כדי להעלות דוגמאות רלוונטיות נשאל את החניכים עצמם באילו תחומים הם נתקלים בקשיים, או שנעלה בעצמנו תחומים כאלה מתוך ההכרות שלנו איתם.

שלב ג' - נעים בלי תנאים

ישנה יכולת אחת שקיימת בנו ויכולה להתגלות רק במצבי צמצום וקושי. מהי היכולת הזו?

נספר לחניכים את הסיפור הבא:

”סיפור חסידי ידוע מספר על חסיד אחד שחי עם אשתו וילדיו בבית קטן בעיירה. החסיד היה עני מרוד ובביתו שררה צפיפות איומה, הילדים הקטנים התרוצצו כל היום בין חדרי הבית והוסיפו רעש והמולה, בחצר הבית גידלו החסיד ורעייתו עז שסיפקה להם חלב טרי מידי יום ותרנגולות שהטילו ביצים.

יום אחד החליט החסיד לנסוע לרבי ולספר לו על צרותיו ודלותו. הגיע החסיד אל הרבי והתחיל לשטוח בפניו את מר ליבו. הוא סיפר לרבי על העוני בו שרויה משפחתו, על ילדיו הרעבים ובעיקר על הצפיפות השוררת בביתו. שמע הרבי את דברי החסיד, חשב מעט ואמר לו: קח את העז השוכנת בחצר ביתך והכנס אותה לבית פנימה! שמע החסיד את דברי הרבי והתפלא מאוד, אך כיוון שהאמין בחוכמתו של הרבי, שב מיד לביתו הכניס את העז פנימה.

מאותו היום נהיו חיייו של החסיד קשים יותר, העז התהלכה ברחבי הבית, לכלכה את הרצפה בצרכיה ובמאכליה והוסיפה לרעש ולצפיפות. אשתו של החסיד לא יכלה לסבול זאת וביקשה שוב ושוב מבעלה שיחזור אל הרבי. הלך היהודי אל הרבי וסיפר לו שהמצב נהיה בלתי נסבל, העז מלכלכת, מרעישה ומוסיפה על הצפיפות בבית. הרבי ראה שהחסיד שרוי בצער, חשב מעט ולהפתעתו של החסיד אמר: קח את התרנגולות שבחצרך והכנס אותן לביתך! שמע זאת החסיד ולא ידע את נפשו, כיצד יחזור ויאמר לאשתו את דברי הרבי?! אך על דברי הרבי אין מהרהרים, ולכן מיד כששב היהודי לביתו עשה כמצוות הרבי והכניס את התרנגולות לבית.

התנאים בביתו של החסיד הפכו לקשים מנשוא, מבוקר ועד ליל קיפצו התרנגולים ממוקם למקום, קרקרו בקול גדול והפכו את הבית כולו. החסיד ואשתו חשו כי הם עומדים לאבד את שפיות דעתם, ולא נותרה ברירה בידם כי אם לשוב אל הרבי.

עשה היהודי את הדרך לביתו של הרבי וכשהגיע אליו לא עצר בעצמו והחל לבכות בכי מר: רבי! אינני יכול יותר, אני עומד לאבד את שפיותי, אין לנו מקום בבית לשכב לישון, העז והתרנגולים עושים את צרכיהם בכל מקום, והילדים בוכים ללא הרף, אנא רבי! עזור לי!

ראה הרבי את צערו של החסיד ואמר לו: כעת, חזור לביתך והוצא את העז והתרנגולים חזרה לחצר.

רץ החסיד בשמחה לביתו, הוציא את העז ואת התרנגולים וניקה את הבית. מאותו היום ואילך חש החסיד רווחה עצומה, הוא שוטט בין כותלי הבית ה"רחב", ובכל עת שהצפיפות החלה להטריד אותו נזכר בימים בהם חיו העז והתרנגולים בתוך הבית ומיד הבין כמה מרווח ביתו בהשוואה לאותם ימים!"

נשאל את החניכים:

מהי הגבולה אוגה ניסה הכמי אלף אג החסיד?
הסתפקות במועט, עין טובה, להיות שמח בחלקו!

נשוחח עם החניכים על תנאי המחנה לאור מה שלמדנו בסיפור: במחנה אנו חיים בשטח ולכן התנאים פחות נוחים ונקיים מאשר בבית, אבל חשוב לזכור ש"הכול בראש", אנחנו יכולים לשים לב למה שחסר, להתלונן ולקטר, אך יש לנו אפשרות נוספת: להתמקד במה שיש ולשמוח בו. תנאי המחנה מהווים אתגר בו נבחנת היכולת שלנו להסתפק במעט ואפילו ליהנות מתנאי השטח!

אם בכל זאת קשה לנו ליהנות בתנאים כאלה, אפשר להשתמש בפטנט של הרבי ולעשות לעצמנו תרגיל חשיבה... נכין רשימה דמיונית של כל הדברים שיש לנו, ואם לא היו לנו - התנאים היו קשים עוד יותר (למשל מקלחת - אומנם המקלחת במחנה לא נעימה כמו זו שבבית, אך מה היינו עושים לו לא הייתה מקלחת בכלל??). כשנתבונן על הדברים באופן הזה נראה שבמצב התנאים שלנו די טובים.

גם חיי היום יום שלנו בבית יהיו איכותיים יותר אם נלמד לא להתלונן ולשמוח במה שיש לנו.

סיכום

בפעילות זו התייחסנו לתנאי השטח ולקשיים המלווים את חיי המחנה. ראינו שדווקא הקושי יכול להוות אתגר ולאפשר לנו גילוי של כוחות חדשים. השינוי והצמצום מכריחים אותנו לפעול באופן שונה ובכך לגלות בעצמנו תכונות ויכולות חדשות.

ההתקדמות שמביא עימו הקושי לא מתרחשת מעצמה, אלא היא דורשת שני תנאים בסיסיים: אמונה של האדם בכך שביכולתו להגיע למקומות מפתיעים, ונכונות לעבודה ומאמץ. כאשר האדם מיישם את שני התנאים הללו – השמים הם הגבול.

לסיום, עסקנו ביכולת אחת שנבחנת בעיקר בתנאי שטח היכולת להסתפק במועט ולהתבונן על מה שיש ולא על מה שחסר.

פני הדור

מטרות

1. החניכים יבחינו בשימוש הרב שלנו באמצעי תקשורת טכנולוגיים כדי לתקשר עם הסביבה וביתרון שטמון בהתנתקות קצרה מעולם הכבלים.
2. החניכים יבררו את ההבדל בין מפגש פנים אל פנים עם אנשים לבין מפגש וירטואלי.
3. החניכים יעמדו על חשיבות חיי החברה במסגרת המחנה ויפנימו את הצורך ברגישות כלפי החברים בתנאים אלו.

ערכים

- * מובכים
- * כלי כתיבה
- * 2 מסכות
- * שמיכת פליז
- * כדור
- * מקורות לחלוקה

מהלך

שלב א' - כבולים בכבלים?

נחלק לחניכים את המבוך המצורף. מטרת החניכים היא למצוא את הדרך היוצאת מאחת מנקודות ההתחלה ומגיעה אל סימן השאלה שבמרכז. במבוך אין דרך כזו (החניכים כמובן לא יודעים זאת...), כל הדרכים הן דרכים ללא מוצא ובחלקן נתקעים החניכים בציורים של אמצעי תקשורת טכנולוגיים. ניתן לחניכים כמה דקות לנסות למצוא את הדרך המובילה אל המרכז,

ולאחר שהם ייווכחו שאין דרך כזו, נשאל:

- האילו אמצעים טכנולוגיים או משאבים כדי לגשר על סביבתנו?

- האם גם החיים כמו החבר או "אכזרים" בגר הטכנולוגיה?

במידה מסוימת - כן, חלק גדול מהקשר שלנו עם אנשים נעשה באמצעות הטכנולוגיה, אנו מתקשרים עם החברים באמצעות הפייסבוק, האינטרנט, הטלפון וכדו'. לאחר שעות הלימודים רבים מאיתנו מבלים את שעות הפנאי מול אמצעי התקשורת השונים, במקום לצאת ולפגוש חברים. לעיתים העיסוק באמצעים אלו הופך להיות ממכר עד כדי כך שבמקרה של הפסקת חשמל נגלה לפתע שנתרנו חסרי מעש...

נשאל:

- האם אורח החיים הזה חיובי או שלילי?

זה המקום לדון עם החניכים בעיסוק הרב במחשב, בפייסבוק, בפלאפונים, באייפודים וכו'.

כמו בכל דבר, גם פה יש צדדים חיוביים וצדדים שליליים, הכול שאלה של מינון ואיזון...

באחת הפעולות הקודמות הגדרנו את המחנה כפסק זמן מאורח החיים הרגיל. בין השאר במחנה אנו מתנתקים מן הטכנולוגיה ומאמצעי התקשורת שהזכרנו.

נשאל את החניכים:

- המחב החבר ישנו סימן שאלה, מה הייגם מציינים בחקוק סימן השאלה?
מה נפיש אם ננגק אסן קצו מעולם הכבאים?

התנתקות קצרה מעולם הכבלים מאפשרת לנו לפגוש את העולם ואת האנשים שבו, באופן בלתי אמצעי!
מה הכוונה? נראה בשלב הבא.

שלב ב' - מפגש חי

בשלב זה נמחיש את ההבדל בין מפגש בלתי אמצעי עם אנשים לבין מפגש "עקיף", באמצעות יצירת שני מפגשים מעניינים:

1. נבקש משני חניכים להציג מפגש אקראי שמתרחש ביניהם ברחוב, כאשר פניהם מכוסות במסכה.

2. נבקש משני חניכים להתחבק כאשר ביניהם נמצאת שמיכת פליז (אם אין שמיכה אפשר להציב ערימת כסאות שתחצוץ בין החניכים ודרכה ינסו להתחבק).

נשאל את החניכים:

- כיצד חשגה השני המפגשים?

- מה היה ההבדל בין המפגשים האלו לבין מפגש ישיר אלא מו333?

כאשר אנו מתקשרים עם אנשים באמצעות מסך, התחושה היא כמו מפגש דרך מסכה. אני לא רואה את האדם עצמו, את הבעות פניו ואת עיניו. מפגש כזה הוא מפגש מרוחק יותר, אני פחות יכול לחוש את האדם ואת מה שעובר עליו, יש בינינו מחסום.

נשאל את החניכים האם רוב הקשר שלהם עם חברים מתבצע באופן ישיר או דרך אמצעי תקשורת? האם הם מסכימים עם ההבדלים שעלו? האם הם חשים אותם בחייהם?

כדי להמחיש לחניכים את ההבדל בעוצמת הקשר הנוצר במפגש ישיר לעומת מפגש וירטואלי נמשיך את "סדרת המפגשים" המוזרים שערכנו, והפעם בשיתוף כל החניכים:

החניכים יעמדו במעגל וישחקו "מסירות" בלי כדור אמיתי. בכל פעם שחניך ירצה למסור את הכדור לחניך אחר רק יאמר: "עכשיו אני מוסר את הכדור ל...", החניך שקראו בשמו ימשיך "למסור" את הכדור בעל פה לחניך אחר וכך הלאה.

בסיום המשחק נשחק שוב מסירות והפעם עם כדור אמיתי. החניכים יזרקו זה לזה את הכדור עפ"י אותם כללים ובאותו סדר של הסבב הראשון. ניתן לחזור על המשחק כמה פעמים עד שהאווירה 'תתחמם' מעט.

שני המשחקים השונים ממחישים את ההבדל בין מפגש ווירטואלי למפגש חי. המשחק הראשון דומה למפגש וירטואלי. זהו מפגש יבש וקר יותר, אנו פחות נהנים ממנו. לעומת זאת במשחק השני, שהיה משחק חי, ההנאה היתה גדולה יותר. מפגש חי מאפשר לנו לחוות חוויה, יש בו רגשות ועוצמה ולכן הקשר שנוצר במפגש פנים אל פנים הוא קשר חזק יותר. במחנה יש לנו אפשרות לחוויה חזקה של מפגש אנושי אמיתי. חיי החברה במחנה הינם אינטנסיביים ומרוכזים ביותר. כיוון שזהו מפגש חי, אמיתי וממושך חווית המחנה הינה משמעותית עבורנו והיא נחרטת בנו ונשארת חקוקה בליבנו ובזיכרוןנו.

שלב ג' - מעגלים מלווים

נחלק לחניכים את הקטע הבא ונקרא אותו יחד איתם:

משחק האמצע

אני נזכרת במשחק ילדים רחוק. ילד אחד עומד באמצע, סביבו כולם במעגל. לפעמים הייתי אני האמצע, לפעמים מישהו אחר עלה בגורל. האמצע היה כמו כדור – הוא היה נזרק מידי האחד לידי השני. כל המעגל היה יכול לתפוס את האמצע – האמצע כמעט שהיה נופל, אך תמיד מישהו מהמעגל הושיט לקראתו ידיים ותפס אותו. תפס אותו ומסר למישהו אחר. האחר החזיר אותו לאמצע ושוב הוא חזר ונפל לידי של מישהו אחר.

לאמצע אסור היה לעשות דבר!! זה היה הכלל. אסור היה לו להתנגד או לכוון את עצמו. הוא היה צריך להאמין שלא יתנו לו ליפול. לא לכל אחד זה היה קל. ציפורה תמיד בכתה, בשום אופן לא הסכימה להיות אמצע. היא פחדה. אולי מישהו לא יתפוס אותה. ואז מה?? כשהכניסו אותה בכוח למעגל – כי כל אחד הוא לפעמים אמצע – היא ממש רעדה. היו כאלו שדווקא נהנו. בידיים עצומות. בחיוך, היו עפים מזרועות אחד לשני, אפילו כל היום. משחק ילדים.

משחק ילדים!??

אני הייתי קצת מתרגשת בכל זאת... בעיניים עצומות למחצה, מסרתני עצמי לידי חברי, אבל מרגע לרגע גברה אמונותי, וידעתי תמיד – יהיה זה אפילו ברגע האחרון – מישהו יזדרז ויושיט יד, מישהו מפתיע שאפילו לא ציפיתי. לא יתנו לי באמת ליפול, לא יפקירו אותי, לא יבגדו.

עברו שנים, הילדים גדלו לאנשים וכבר לא היו משחקים, וברחובות החיים אין מעגלים. אני שומעת אנשים אומרים: "אדם יכול ללכת בדרך, ליפול ואף אחד לא ירים". אבל אני רואה אותם. את המעגלים. מאז ילדתי הם מלווים אותי.

....

משחק ילדים – מעגל ואחד באמצע כמו כדור. נופל מידי האחד לידי השני. לאמצע אסור לעשות דבר, אסור לו להתנגד או לכוון. כל מה שהוא צריך לעשות זה להאמין, להאמין שלא יתנו לו ליפול.

משחק ילדים – שכל אחד לפעמים הוא האמצע וכל אחד הוא לפעמים המעגל.

(מקור לא ידוע)

כפי שהזכרנו קודם לכן, חיי החברה במחנה הינם אינטנסיביים ומרוכזים. אנו מוקפים בחברים למשך זמן רב וזה ה'כיף' הגדול. בצד ההנאה חשוב שנזכור שבמחנה מעגל החברים הוא המעגל היחיד שמקיף כל אחד מאיתנו ומונע את הנפילה. במחנה אין את המשפחה, ההורים או המורים.

במחנה, אנחנו גם 'האמצע' וגם 'המעגל', לנו יש את האחריות המלאה לדאוג לכל חניך, לראות שכולם נהנים ולתת תמיכה למי שזקוק.

בזמן המחנה עלינו לגלות רגישות מיוחדת כלפי החברים, בתוך כל ההתרחשויות והבלאגן אנחנו עלולים לשכוח את הרגישות הרגילה שלנו. לדוגמא כשאנחנו עסוקים במוראל או פוגשים חניכים מסניף אחר עלינו לשים לב שהמילים והמעשים שלנו לא פוגעים באף אחד. הרי כל ההנאה שלנו לא שווה אם היא גורמת לכך שחניך אחד ייצא פגוע ועצוב מהמחנה.

נעלה עם החניכים דוגמאות מחיי המחנה בהם אנו עלולים בתוך הלהט, המשחקים וההנאה לפגוע בחניכים אחרים. לדוגמא: בתור למקלחת, במפגש עם סניף אחר, במשחק של השבט.

כמו במשחק האמצע – התפקיד שלנו כחברה הוא לגרום לכך שכל אחד מאיתנו יוכל להאמין באחרים שלא יתנו לא ליפול. כאשר אנחנו מצליחים ליצור תחושה כזו היא תישאר לכל החיים ובכל מקום שנלך. כמו המעגל.

סיכום

בפעילות זו עסקנו בקשרים החברתיים שהם הנושא המרכזי ביותר במחנה. דנו בהתנתקות מאמצעי התקשורת הטכנולוגיים בעזרתם אנו מרבים לתקשר עם חברינו בימים רגילים. ראינו שהמחנה מהווה פסק זמן מבחינה זו ומאפשר לנו לפגוש אנשים באופן חי ואמיתי. עסקנו בהבדל שבין מפגש בלתי אמצעי לבין מפגש וירטואלי. במפגש ישיר אנו יכולים לחוש באמת את האדם ואת מה שעובר עליו, ואילו במפגש וירטואלי הקשר פחות עמוק. זו הסיבה שהמחנה הינו חוויה כה משמעותית. במחנה אנו חווים מפגש חי לזמן ממושך עם חברים רבים. במהלך המפגש הזה חשוב שנפקח את עינינו ונשים לב שהחוויה שלנו לא פוגעת באף אחד אחר ושכולם נהנים!

